

FRI

LAND

Nr. 80 - 1. årg.

Mandag, 2. oktober 1944.

STILLINGEN I DET FJERNE ØSTEN.

Krigen i Østen kommer på mange måter til bakgrunnen for vår interesse slik som begivenhetene utvikler seg i Europa; dessuten er det ofte vanskelig å følge med fordi vi er lite fortrolige med Asias geografi, og meldingene kommer nokså spredt. Vi skal i det følgende forsøke å sammenfatte den senere tids begivenheter på de tre viktigste krigsteatrene ute; China, Burma og Stillehavssøyene.

Krigen i China har vart i 7 år og i denne tid har kineserne prestert undere av forsvarsvilje og forsvarskraft, av uvurderlig betydning for de allierte; en stor del av den japanske krigsmakt er bundet i China. Men det har kostet japanerne har besatt store deler av Chinas rikeste distrikter, og kineserne i de frie provinsene lever på sultegrensen eller under den. Etter å ha besatt Nordchina, kystprovinciene og store deler av Jangtse-dalen, har japanerne i år innledet en offensiv i Hunan, dels for å sikre sitt herredomme over banen Hankow-Kanton, dels for å erobre de framskutte amerikanske basene for bombefly som herfra settes inn mot Japan. I juli tok japanerne Tsjangsja og i august Hengyang med 14. amerikanske flykorps' basis. Offensiven fortsetter nedover elvedalen mot Kweilin og langs jernbanen mot Kanton. Operasjonene er den eneste vellykte japanerne har kunnet gjennomføre på lang tid - takket være kinesernes underlegne utstyr - og representører en alvorlig strategisk trusel.

Burma-felttoget har også på mange måter vært en skuffelse for de allierte, men i det siste er det til at bladet har vendt seg. En tid i våres så det nokså kritisk ut; japanerne innledet en offensiv i Assam, og truet i april Imphal, men ble slått i et langvarig, blodig slag og drevet tilbake. Lengst NV har imidlertid de allierte hatt initiativet; her har 1. kinesiske arme rykket sørover under ledelse av general Stilwell, og kunne i august melde om erobringen av Myitkyina; slik at de i forrige uke oppnådde kontakt med andre kinesiske styrker som var rykket vestover fra Yunnan. Derved er den direkte forbindelse India-China, som har vært avbrutt siden 1942, gjenopprettet, og det vil forhåpentlig om ikke lenge være mulig ad denne vei å øke tilforslene til de kinesiske tropper, som i de siste to årene har vært henvist til å få sine forsyninger utenfra pr. fly over Himalaia, en rute med nødvendigvis meget begrenset kapasitet.

Øykrigen i Stillehavet har vært en serie triumfer for de allierte, og da ganske særlig amerikanerne,

amerikanerne, i dette år. Det begynte med en meget vellykket invasjon på Marshalløyene i februar, hvor de viktigste øyer snart var på amerikanske hender. I pakt med den dristigere strategien amerikanerne nå følger - i stedet for å kjempe seg myomsommelig fram fra øy til øy - gjorde de neste gang spranget helt til Marianene, hvor de i juli-august bl.a. tok Saipan, Tinian og Guam. Ved dette dristige sprang forbi Karolinene, ble de sterkt utbyggede japanske baser her - bl.a. Truk - nøytralisiert, omringet som de er på alle kanter av amerikanske posisjoner (Ny Guinea, Melanesia, Gilbertøyene, Marshalløyene, Marianene), og amerikanerne har nå i september kunnet gå direkte til angrep på Jap- og Palauøyene de siste barrierer foran Filippinene. På sør-flanken har utviklingen vært like lovende; den i lang tid nokså sene framgang på Ny Guinea ble i april-mai avlost av dristige landgangsoperasjoner også her, slik at hele øyas nordkyst og en rekke øyer utenfor den nå er i amerikanernes hender, og i september har de også her kunnet støtte videre fram mot V, ved landgang på den nordligste øya i Molukkene, Morotai og Halmahera. Både den nordlige og sørlige arm av operasjonene peker mot Filippinene, som formodentlig blir det neste hovedmål for de amerikanske operasjoner. Det er imidlertid ikke ute-lukket at man her kan få oppleve overraskelser, i form av f.eks. operasjoner mot Formosa eller Boninøyene, som i det siste har vært voldsemt, bombet og som i amerikanernes hender, som baser for bombefly, ville representere en dodelig trussel mot det japanske moderland. Alt nå er det amerikanske flyvåpen temmelig sjenerende for Japan, enten det er basert på hangarskip, på Marianene eller på kinesiske flyplasser. Selv om Japan ennå kan hevde seg i landkrigen mot dårlig utstyrt og slitt utkannede kinesiske styrker, er det håpløst underlegent m.h.t. flate og fly, og vil bli det enn ytterligere når krigen i Europa om ikke så lenge er slutt og de allierte kan koncentrere sin enorme krigsmakt - kombinerte operasjoner på det ostasiatiske krigsteater.

Vi gjengir noen utdrag av Churchills tale i underhuset torsdag:

De tre stormakters allianse mot Tyskland har aldri vært fastere. Selvfølgelig kan det være forskjellige oppfatninger, men det har aldri vært noen uoverensstemmelser som er kommet i veien for den utvikling som ble fastsatt i Teheran.

Churchill uttalte sin anerkjennelse av det

måtehold som har diktert Sovjets fredsbetingelser til Finnland og Romania. Våpenstilstanden med Bulgaria er enda ikke undertegnet. Man kan ikke lett glemme all den nederdrekthet Bulgaria er ansvarlig for overfor Hellas og Jugoslavia.

Det ville ikke være riktig å påstå at Storbritanias og Amerikas holdning overfor Polen er den samme som Sovjetsamveldets. Stalin har gjenlagte ganger uttalt at han vil se et sterkt og venligsinnet Polen. Vi er enig her. Storbritania har store forpliktelsen overfor Polen og alt som står i vår makt vil gjort for at dette mål kan bli nådd. Det mulig at det kan bli nødvendig å forandre grensene, og Russland har krav på vår tilslutning til det. Det er bare de russiske armeer som kan befri Polen, og Russland har rett til en sikker grense, og en venligsinnet nabo. Jeg håper det blir mulig at Storbritania og Sovjet kan handle i samme plan, sånn at vi ikke far to rivalisende regjeringer i Polen, en anerkjent av Storbritania og en av Russland.

Det er Storbritanias mål å se et sterkt uavhengig Frankrike. Det er også all grunn til å vente at det mål blir nådd. Når det franske folk står samlet, har det all utsikt til å kunne bygge opp et sterkt Frankrike som kan skaffe landet den plass det har krav på blant verdens ledende nasjoner. Det er nødvendig at Frankrike deltar i alle drøftelser angående grensene ved Rhinen og det endelige oppgjør med Tyskland. Churchill uttalte sin glede over at Belgia var befridd.

Om den endelige ordning uttalte Churchill at meget er avtalt, men meget står igjen. Alt avhenger av at de tre stormakter er enige. Det kan ikke treffes noen overenskomst før de tre regjeringsjefer treffes igjen, og Churchill håpet at dette kunne skje før året var omme. At Roosevelt og han hadde drøftet så mange ting i Quebec gjorde det desto nødvendigere at Stalin kan møte dem igjen, skjønt han naturligvis er holdt underrettet. Hva de tre stormakter enn kan komme til å gjøre i første omgang blir bare innledningen til den endelige organisering av verdensordningen.

Under debatten torsdag i underhuset etter Churchills tale uttalte utenriksminister Eden bl.a. om forholdet til Tyskland: Vi er ikke redde til å slutte noen forhandlingsfred med Tyskland, og bygger her på erfaringer fra historien. Etter forrige krig forsøkte tyske myndigheter på alle måter å slippe unnav, og det ble drevet sabotasje på alle områder. Vi har kjennskap til at den tyske generalstab sommer på detrene med nederlaget etter denne krig allerede forberedde neste krig, og Himmler organiserer allerede sine grupper med sikte på fortsatt motstand etter at de allierte har okkupert Tyskland. Vi vet at denne motstand bare kan bli midlertidig, men hans oppgave er å legge grunnlaget for en hemmelig organisasjon. Når vi sammen med våre allierte utarbeider planene for okkupasjonen må vi ta alle mulige forholdsregler.

N O R G E S N Y T T

Det er eller vil fra Næringsdepartementet bli sendt en rundskrivelse, Jern og Stål nr. 30, hvor i mekaniske verksteder og lignende bedrifter anmodes innen 10. oktober å sende de mest utfordlige oppgaver over sine funksjonærer, arbeidere, beholdninger, maskiner, utstyr for smelting og varmebehandling, framstilling av normal- og spesialvarer, hvilke andre varer kan fabrikkeres, årlig produksjon o.s.v. - Selvsagt må disse oppgaver ikke sendes inn.

N Y H E T E N E S Ø N D A G

Vestfronten. Et tynt skall hindrer for øyeblikket de allierte armeer i V fra å foreta krigens siste og avgjørende offensiv. Skallet er atskiltlig tynnere enn det som de allierte knuste i Normandie; her forsvarer tyskerne en front på 140 km, nå forsvarer de en front på 800 km. Det er riktig at tyskerne fører fram forsterkninger, men dette er intet i forhold til det omfang og den hurtighet hvormed den allierte oppladning foregår. Det slag som kommer, forhåpentlig i nær framtid, vil smadre skallet i tusen biter og føres videre til alt som heter organisert tysk motstand er knust. - Den allierte kile i Nederland ved Nijmegen utvides stadig både mot Ø og V. I Ø er britiske tanks rykket nærmere den tyske grense mellom Duren og Maas. Framrykningen mot V har brakt de tyske styrker i Sydvest-Nederland i en felle. Den tyske rettakorridor mellom britenes framspring og Zuiderjøen er knapt 50 km bred og alle jernbaner er avskåret. Den britiske flåte bevakter sjøveien for å hindre evakuering. Alle tyske motangrep mot kilen ved Nijmegen er blitt slått tilbake, og SV for kilen rykker de videre fram N for Turnhout. - I Øst-Frankrike har de allierte nådd byen Randeville, nær Epinal, og har inntatt St. Helene, som blir holdt tross tyske motangrep. Ved Belfort er flere motangrep slått tilbake. - Ved kanalkysten ble Calais inntatt lørdag. Calais' fall betyr nå at det bare er en kanalhavn, Dunkerque, som er på tyske hender. - Over 1.500 tunge amerikanske bombefly og andre fly angrep i går Siegfriedlinjens tilførselslinjer.

Italia. Kraftige regnskyll har hindret operasjonene; 8. armé har inntatt Savignano.

Østfronten. Store russiske styrker er gått over Donau S for Turnu Severin for å angripe Tyskland gjennom Ungarn. Negotin er befridd og likeledes grensebyen Gyula. Det meldes om strid mellom ungarske offiserer og menige. Ved den romanske grensen er Krynika inntatt. - Det kjempes framdeles i Varsjava.

Finnland. Svensk Kringkasting melder om kamper i Torneå mellom tyskere og finner. Finnene har fordrevet tyskerne fra byen. Den svenske grensevakt ved Haparanda er forsterket. - Det er innlede forhandlinger mellom Sverige og Finnland om handelsavtale angående levering av sukker og mel.

Balkan. Noen departementer av regjeringen er allerede flyttet inn i de befridde områder i Hellas. -

FRITT

LAND

Nr. 81 - 1. årg.

(2)

A-K T I V T O G P A S S I V T.

Det arbeides aktivt om dagen. - Med fare for livet foretar aktive nordmenn sabotasjehandlinger over alt i landet. Alt blir gjort for å minske tyskernes krigspotential og for å svekke dem foran den avgjørende sluttkampen.

Det står ikke meget blåst om det aktive arbeide - sabotasjen i Norge. På grunn av de lange avstandene og dårlige kommunikasjoner er det vanskelig for folk å følge med, og helhetsinntrykket har lett for å tape seg når en enkelt tyskerbedrift i nærheten går i luften, eller en kjent angiver blir funnet død.

Sabotasjen blir drevet systematisk mot målet, å svekke tyskerne mest mulig foran sluttoppgjøret. - Jo svakere de er desto hurtigere blir de beseiret og jo mindre ødeleggelser kan de foranstalte. - Arbeids- og registreringskontorer blir sprengt, tyskernes bensin- og oljebeholdninger blir tømt og knottfabrikkene brant. Krigsviktige fabrikker blir ødelagt.

Denne systematiske svekkingen av fiendens kraft og tilførsler blir utført av nordmenn med nesten utrolig dristighet og snarfådighet, og allikevel blir det over alt i første rekke tatt hensyn til gode landsmenns liv og formue - med egne liv som innsats.

Før tiden var næringslivet og industrien under sterkt påtrykk fra tyskernes og nazisternes side. De forlanger oppgaver over arbeidskraft, over maskiner og utstyr. De presser på for å få sine arbeider og reparasjoner utført. De trenger arbeidskraft og etter arbeidskraft til sine befestninger. De trenger hurtige og velutførte reparasjoner for å opprettholde og øke sine krefter.

Hjemmefrontens parole i dag er klar og skal folges. Ingen må sende inn oppgaver over arbeidskraft uansett. Frivillig arbeid for tyskerne skal ikke forekomme. Påtvungne reparasjoner og arbeid for fienden må saboteres og sinkes. Alt teller - de som handler mot parolen styrker fiendens fotfeste i landet - uvegerlig klassifiserer de seg selv.

BESKJEFTIGELSESSPØRSMÅLET ETTER KRIGEN.

I et opprop som i disse dager er sendt ut til alle nasjonalsinne arbeidsgivere heter det: "Et av de største og alvorligste problemer ved krigens opphør og i den følgende overgangstid, er beskjeftigelsesspørsmålet. Arbeidsløshet må unngås. Enhver må forstå at arbeidsløshet under de forhold som da vil foreligge, vil føre land og folk opp i en ødeleggende situasjon som en hver god nordmann må gjøre sitt ytterste for å

ungeå."

Spørsmålet kan ikke løses av staten alene med ekstraordinære tiltak. Det private næringsliv sysselsetter den overveiende del av folkets arbeidskraft og det er avgjørende for spørsmålet i hvilken grad næringslivet greier å opprettholde beskjeftigelsen. Statstiltakene er heller ikke i noen vesentlig grad produktive, så selv om de i et knipetak kan sette en del av dem i arbeid som ved krigsopphoret blir ledige ved anlegg, bygg og andre krigstiltak, er ikke dette ønskelig på lengre sikt. Det er den private produksjon som skaper beskjeftigelse.

Regjeringen må derfor gjøre hva den kan for å skape en initierende atmosfære for privatproduksjonen. Allerede nå er det gjort meget fra regjeringens side for å skaffe råvarer og produksjonsmidler så hurtig det lar seg gjøre. Men i overgangstiden vil det oppstå vanskeligheter som næringslivet og dets menn må være forberedt på å løse. Skal det kunne skje må en hver se samfunnsmessig og ikke egoistisk på oppgaven. De må være forberedt på å bære de ofre som følger med. De farer som oppstår er allikevel langt større for vårt næringsliv enn omkostningene og ofrene for å løse oppgaven.

Næringslivet må i tide treffe sine forberedelser så hver enkelt bedrift står mest mulig forberedt til å løse spørsmålet.

Det er vanskelig eller nesten uigjørlig, vil det kunne innvendes, å legge planer og treffe forberedelser når det foretigger så mange ukjente faktorer. Det er riktig at det for manges vedkommende er vanskelig å legge langtidsplaner, men det er heller ikke nødvendig. Det som kreves og som en hver kan gjøre er å finne hvilke muligheter vedkommende har før i den første tid å opprettholde eller øke beskjeftigelsen, enten ved opprettholdelsen av produksjonen eller ved igangsettelse av nye arbeidsplasser under bedriften. Forholdene kan bli slik at det vil komme lignende bestemmelser som administrasjonsrådet fattet etter krigsutbruddet, at arbeidsforhold ikke kan oppsies av partene uten godkjennelse, og at bestemmelserne vil bli strengt håndhevet for å unngå kaos og ulykker.

En del av næringene vil kunne fortsette sin virksomhet og produksjon - kanskje ikke den. Noen vil måtte legge om sin bedrift og andre vil mangla råstoffer og lignende. - For alle kategorier krever beskjeftigelsesspørsmålet vel gjennomtenkte planer. Bedrifter og nærlinger i den stilling at de mangler råstoffer må planlegge den mes hensiktsmessige beskjeftigelse av folkene som gir størst nytte for vedkommende bedrift.

Onsdag, 4. oktober 1944.

Dette blir den enkeltes sak å finne ut, men det kan pekes på en rekke ting, selv om de kan være langsiktige, ombygninger, omlegninger, utvidelser, forsomte reparasjoner og ekstraordinært vedlikehold. De fleste har under krigen måttet innskrenke reparasjoner og vedlikehold, og meget er blitt ødelagt. - Her må det kunne skaffes sysselsetting. Forberedelsene innebærer også at man må tenke over hvilket utstyr og hvilke materialer man får bruk for, og prøve å samle disse. Planleggingen bør også holdes ajour slik at man med en gang etter krigen kan få full oversikt over hvor mange folk det er i beskjefligelse og hvor mange som trenges, og til hvilket arbeid.

Beskjeftigelsesspørsmålet krever for å løses forståelse ikke bare fra arbeidsgivere og staten, men i like hoy grad fra arbeidstakernes side. Konflikter må unngåes og eventuelle interessekonflikter må løses av handledyktige folk med samfundsmessig syn fra begge sider.

Fra hjemmefrontens ledelse er det sendt ut et opprop til bondene der det heter: Ernæringsstasjonen har stadig forverret seg for det store flertall av folket og er nå med mangel på poteter blitt kritisk. Det gjelder derfor at folkets potetforsyning sikres og det straks poteten tas opp. Sorg derfor for at alle anvisninger til det sivile forbruk blir omgående ekspedert. Jo raskere potetene kan komme fram til forbrukerne desto sikrere og bedre. Alle bør om mulig få det de har rett til. Sorg videre for betryggende lagring og sikkerhet for det kvantum dere skal ha til dekking av eget forbruk og til settepoteter. Gode frostfrie jordhuler som er høvelige ventilert er et godt, brukbart lagringssted. Potetavlingen er i år liten og derfor skal først og fremst det alminnelige sivile forbruk og settepotekvantumet dekkes og sikres. --

Fra hjemmefrontledelsens bondegruppe er det sendt ut følgende opprop til bondene: Bonder, bekjemp svartebørsen, men hjelp der hvor dere kan og det trengs. Du vet godt at salg utenom rasjoneringen bare kan forsvarer når dette skjer til de vanskeligststillede deler av befolkningen som en ren hjelpeaksjon, og du vet godt hva du med rimelighet må ha for varene for å dekke produksjonskostningene. Tar du mer er du en forbryter som vi i den samlede bondestands interesse skal vite å ramme i sin tid. - -

Fra hjemmefrontens ledelse til knottprodusentene: Drivstoffssituasjonen for okkupasjonsmakten her i landet er nå ytterst prekær. Tilforslen av drivstoff utenfra stopper opp og det tyske lager av bensin og olje innen landet er blitt sterkt minsket av de mange vellykkede sabotasjeaksjoner. I begynnelsen av denne måned rekvirerte okkupasjonsmakten 165.000 hl generatorknott og har ytterligere forlangt 650.000 hl. Levering til tyskerne må saboteres, samtidig som det sørges for at transport for den

norske befolkning kan fortsette. Nystarting av fabrikker eller utvidelse av produksjonen er forbudt.

N Y H E T E N E T I R S D A G.

Vestfronten. Mandag morgen kl. 9 gikk 1. amerikanske armé, under general Hodge, til angrep mot Siegfriedlinjen NØ for Aachen. Etter et av krigens hittil kraftigste artilleri- og luft bombardelementer oppnådde amerikanerne å trenge inn i festningsverkene hvor blodige kamper utkjempes. Tyskerne yter voldsom motstand, men amerikanerne rykker fram over en 10 km bred front i en dybde av 3 km, og har gått over elva Wurm, avskåret jernbanelinjen Aachen. - Geilenkirchen og står nå utenfor Merkstein halvveis mellom Aachen og Geilenkirchen, som ligg på jernbanen mellom Aachen og Düsseldorf. Lenger N kjemper andre avdelinger på tysk jord ved landsbyen Havert, I Nederland utvider de allierte stadig sin kile fram til Nijmegen mot Ø og V. De allierte rykker fram S for Bosamer hvor de møter

kraftig tysk motstand, og de har inntatt byen Meijel, 12 km fra Maas. I Nord-Belgia har de allierte ny framgang V for Kanalen mellom Antwerpen og Turnhout. Kanadiske tropper har drevet tyskerne ut av Merzem, en industriforstad til Antwerpen. På de alliertes høyre flanke har de allierte inntatt landsbyen Grewenmacher ved Moselle. I Epinal-avsnittet har det vært lokal framgang; byen Roncer V for Belfort er befridd. - Britiske mosquitofly angrep natt til tirsdag 51 tog, storsteparten i Tyskland i nærheten av Ruhr og ved den nederlandske grense. Braunschweig og mål i Vest-Tyskland ble også angrepet. Over 1.000 amerikanske bombefly angrep tirsdag mål i Nürnberg og Karlsruhe-området. - Hittil har amerikanerne kastet 1 million tonn bomber over Tyskland og Japan; nesten halvparten er kastet siden felttoget i vest ble åpnet. 400 russere har i de siste 18 månedene kjempet mot tyskerne i Ardennen. De var fort til Tyskland på tvangsarbeide, men hadde rent i små avdelinger og senere sluttet seg sammen.

Østfronten. Varsjava er oppgitt etter 63 dagers heroisk kamp mot en overlegen fiende da alle forråd og all proviant er uttømt. Kl. 22, den 2. oktober ble siste skudd løsnet i byen, og general Bors polske hjemmestyrker kapitulerte. Russene har brukt gjennom Rigas ytre forsvarslinjer. Det meldes at russiske styrker har gått i land på Dags i Riga-bukten. - I Nord-Finnland har finnene åpnet et framstøt mot Rovaniemi, hovedkvarter for den tyske overstkommanderende. Etter å ha befridd Torneå rykker finnene nå mot Kemi; den siste tyske havn ved den Botniske bukt.

Italia. 5. armé har hatt ny framgang på midtfronten og har inntatt byen Monghidoro på veien fra Firenze til Bologna.

Balkan. Britiske styrker har okkupert Kyteras for Pelopones, og andre allierte styrker skal ha gått i land på Kreta.

Nr. 82 - 1. årg.

"MENNESKEJAKTEN ER BEGYNT".

Den overskriften stod over en leder i Aftenposten for 25. september i år, og mange lesere gned seg i øynene over denne nyhet. De fleste borgere i dette land har nå i fire år hatt inntrykk av at menneskejakten har vært i gang med all den iver gestapo og deres norske geliker har kunnet prestere. Og i hele år har de samme borgere hatt inntrykk av at storjakten har vært i gang for alvor, at tusener på tusener av ungdom jages på skogene, at firmaer og bedrifter finkjemmes etter funksjonærer og arbeidere slik at praktisk talt intet norsk hjem er uberørt av den pågående menneskejakten i Norge.

Hva er det så som har trykket den skjelevende lederskribler i Aftenposten sætningen i pennen. Jo, finske krigsforbrytere forlanges straffet. Og straffen er rykket de hjemlige forredere nærmere. En krypende angst over at dommens dag nærmer seg har åpnet øynene på den penneknekt som har latt seg låne til lakeiarbeidi. Jakten på forrederne og på dem som svikter sitt land er blitt en overhengende realitet, de jagede kan hver dag som helst bli jegere, og også presselakeiene begynner å ryste i buksene.

Tyskernes behandling av norsk presse under krigen har vært en dundrende dumhet. Presselederen i Reichskommisariatet, Moeser, har hovedansvaret. Ingen tror lenger på norske aviser, hverken deres nyheter eller deres kommentarer. Selv ikke de minige nazister, de søker heller opplysning i Deutsche Zeitung enn i norske aviser og tillegger opplysningene her mere tiltro enn dem i norske aviser. Og den yngelige og i ordets rette forstand ubehovlede sløydlærer, pressesjef Beggerud, har gjort det lille han kan for å skubbe pressen utfor avgrunnen.

Alle presselakeiene, disse moderne etterfølgere av Pietro Aretino, de leide penneknekter vil få en alvorlig regning å gjøre opp med det norske samfunn. Det er derfor naturlig at de får kuldegysninger nedover ryggen, at de ryster både i penn og buksar, "menneskejakten er begynt". Et ikke ukjent moderne dråpa har visjonært karakterisert denne angstpsykosen:

"det knaker i knoklene"

"det braker i brokene"

"det oser av hosene"

og professoren i pressevitenskap dr. Eivind Mæhle har etter hva det sies allerede smurt haser til Sverige.

U K E O V E R S I K T.

Ukens store begivenhet er den nye amerikanske offensiv i Aachen-avsnittet med støtretning

Fredag, 6. oktober 1944.

NØ: Geilenkirchen. Det later til at det her foreligger et raskt skifte av tyngdepunkt, idet tyskerne ved å sende forsterkninger til Arnhem-Nijmegen-fronten svekket seg i det sørligere avsnitt, noe 1. armé lynsnart forsto å utnytte. Det ser også ut som om amerikanernes nye offensiv er atskillig grundigere forbereidt og har langt større tyngde enn det støt som ble satt inn i Aachen-avsnittet for noen uker siden, bl.a. har den hatt en overveldende støtte av artilleri og luftstridskrefter, hvilket bombardement bokstavelig talt har valset vei for infanteri- og panserstyrkene. Noen walk-over vil framstøtet mot Køln - Düsseldorf - Ruhr imidlertid ikke bli, tyskerne er klar over at de her kjemper med ryggen mot veggen og vil sikkert kaste inn sine reserver til siste mann. Kampene er også ytterst forbitede og blodige.

En ny forsiktigning av de tyske reserver - som er utilstrekkelige for hele vestfrontens behov - vil imidlertid skape nye blettelser, som sikkert igjen vil bli utnyttet til nye allierte framstøt, enten det nå blir på den nordlige sektor eller lenger sør, og til slutt kommer et punkt da tyskerne ikke lenger vil kunne hindre et gjennombrudd. Hvor lang tid det vil ta, er det ennå ikke mulig å forutsi, det avhenger av så mange ukjente og vanskelig beregnelige faktorer.

I det nordlige avsnitt har 1. kanadiske og 2. engelske armé hatt framgang under operasjonene som tar sikte på å rense Scheldemunningen og utvide "korridoren" fram til Nijmegen. Kanadierne har bl.a. vunnet atskillig terreng ved Antwerpen, og engelskmennene har foruten å utvide "korridoren" i bredden, kunnet sette seg i besiddelse av et godt stykke av veien fra Nijmegen til Arnhem. Det kan tyde på at planene om en omfatningsoperasjon i disse strøk ikke er oppgitt, mens det later til at tyskerne har måttet oppgi sine planer om en motoffensiv av større dimensjoner. Også på Moselle-Belfort-fronten har de allierte framgang, men operasjonene her er ennå nokså løkalt begrenset.

I Estland fortsetter russerne sin opprensning og har bl.a. tatt Dagø, som har stor marinestrategisk betydning og vil sette russerne i stand til bedre å beherske farvannene utenfor Rigabukta, om tyskerne skulle forsøke å evakuere sjøveien. Det kan snart bli aktuelt for dem, for den konsentriske offensiv mot Riga øker i styrke og har brakt russerne inn i de ytre forsvarsverker.

På østfrontens nordavsnitt forøvrig er det stille, og med dyp sorg har verden mottatt meldingen om at reisningen i Warsjava er slått ned,

etter 9 ukers forbiterje kamper mellom de dårlig utstyrte, men tapre polske patrioter og de overlegen tyske styrker. I Karpatenpassene øker det russiske trykk mot Slovakia og Karpat-Ukraine, og det samme er tilfellet i Ungarn, hvor Szeged, Mako, Arad og Grosswardein er blant brennpunktene.

I Jugoslavia står russerne, som har rykket fram gjennom Banatet, 60 km N for Beograd, og har delvis fått kontakt med Titos styrker som står bare 30 km fra byen på sin kant. Hvis ringen lukker seg om byen, vil det også si at det blir lagt en sperring over de tyske Hellas-styrkers viktigste rettvei nordover.

I Italia har dårlig vær i det siste hemmet de allierte, men de har tross dette og tross heftig tysk motstand likevel kunnet rykke noe videre fram.

Airkrigen i vest synes å være på vei mot et nytt klimaks, med voldsomme angrep av store styrker tunge bombefly mot Siegfriedlinjen, dens forsyningssentrer og tysk krigsindustri. Ikke sjeldent blir 2-3.000 fly satt inn samtidig, og da målene nå praktisk talt er begrenset til tyske områder (samtidig som basene er skutt fram) blir resultatet en voldsom intensifisering av angrepene, sammenliknet med forholdene før invasjonen og befrielsen av Frankrike, Belgia og Balkan. Det vil sikkert også vise seg at de allierte luftvåpenen kommer til å spille en avgjørende rolle for de forestående operasjoner til lands.

Jeg har hørt at ved den første krigsretten i det befridde Belgia som ble holdt lørdag i Palais de Justice i Brüssel ble to belgiske samarbeidsmenn som hadde kjørt lastebil for tyskerne under krigen, dømt til 20 års straffarbeid. En som hadde vært tyskerne behjelplig med vakthold over en bro, fikk 15 år.

Dette skulle de visst tenkte jeg mens jeg sto på brygge og betraktet lastebilene i tyskerærend med norsk mannskap. Men, tenkte jeg, mens lastebilene kjørte forbi - kanskje vi her hjemme må sette ned straffen til tre måneder - og straffe på skift - så rettferdigheten får tid til å skje fuldest.

- Patrioten -

NYHETENE TORSDAG.

Balkan. Et kommunike fra det allierte hovedkvarter i Middelhavet melder: Allierte stridskrefter fra Adria-avsnittet er gått i land på det greske fastland, samt noen av de greske syer og en ny landgangsaksjon er også foretatt i Albania.

Landingen i Grekenland fant sted fra fly og sjøveien. Natt til i går rykket de allierte inn i Patras på det nordlige Peloponnes, og hele Peloponnes er nå ryddet for tyskere. Korrespondenter fra Italia melder at blant landgangsstyrkene er det britiske infanterisoldater og avdelinger fra RAF. De allierte styrker fikk en begeistret mottagelse av den greske befolkning, og greske fri-

skarer yter de allierte verdifull hjelp.

Spitfires landet flere dager i forveien, fikk i stand en landingsplass og traff forberedelser til å ta i mot større styrker. Det meldes at øya Korfu er isolert fra sin forsyningshavn. Fem tyske divisjoner på det greske fastland står i fare for å bli isolert; de angripes nå foruten fra S også fra N av russerne og Titos styrker. Allierte fly og sjøstridskrefter tilfører tyskerne store tap under evakueringsforsøk i Egeerhavet. Under landgangen på Kreta fikk de allierte styrker hjelp av New Zealandske tropper som ble etterlatt der for fire år siden.

Østfronten. Den røde armé kjemper i utkanten av Beograd og det ventes at byen vil falle med det første. Russiske og jugoslaviske styrker ved Negotin er i ferd med å avskjære tyskernes rettveier fra Hellas og Jugoslavia. De 25 tyske divisjoner som er innesluttet i Jugoslavia vil aldri se Tyskland igjen, sier jugoslaverne, og samtidig avskjærer tyskernes rettvei fra den gresk-romanske kampsone.

Vestfronten. Den 2. britiske armé i Nederland har innledet et nytt angrep S for Arnhem, og har rykket fram nesten 2 km, så de nå står ca. 3 km fra broen over Lek, S for Arnhem. Britiske styrker som rykker mot NV befinner seg ved Elder S for Arnhem-brøen. Den 1. amerikanske armé som rykker fram NØ for Aachen utvider stadig sin kile i Siegfriedlinjen til tross for voldsom tysk motstand. Amerikanerne har slått tilbake flere motangrep og rykker sikkert og jevnt framover. Onsdag ble det meldt at de befant seg ved Ubach, rett S for Geilenkirchen. Den kanadiske armé som angriper N for Antwerpen har god framgang. Frontlinjen ligger nå 11 km N for Antwerpen, og byen er utenfor rekkevidde av de tyske kanoner. Andre allierte tropper nærmer seg Tilburg. Bruddet i demningen på Walcheren, som ble forårsaket av alliert bombefly tirsdag er nå utvidet ennu mer av tidevannet, og hele øya står nå under vann.

Flyangrep. Onsdag morgen ble ubåter og ubåtskur i Bergen angrepet av over 200 bombefly ledet av jagere. Foruten fulltreffere på ubåter og ubåtskurene, ble et større skip på havnen truffet og det ble iaktatt eksplosjon i et oljelager. Bombeflyene møtte ingen tysk motstand. 1.000 tunge amerikanske bombefly har angrepet jernbanetog i Nederland og Vest-Tyskland. Jernbaneomter i Köln, mål i Wilhelmshafen og andre mål ble angrepet av store styrker allierte fly.

Italia. Tropper fra 5. arme har god framgang i Po-dalen. I Adriaterhavsavsnittet er San Donato ryddet for fiender.

Finnland. Ifølge meldinger fra Stockholm har 200 av de tyskere som er igjen i Torneå, overgitt seg. Tyskerne holder nå noen isolerte bygninger i byen. Heftige kamper raser rundt Kemi.

Norge. Det foregår store potetforsendelser på Jæderbanen til Stavanger. Der lastes potetene rett ombord i skipene. Bestemmelsessted Tysktagelse av den greske befolkning, og greske fri-

FRITT LAND

Nr. 84 - 1. årg.

Onsdag, 11. oktober 1944.

VÄRT HEMMELIGE VÄPEN.

Følgende rettleiing er utsendt av Hjemmefrontens ledelse:

Tyskerne truer stadig med sine hemmelige våpen, som de skal sette inn i den siste avgjorende kamp, når nöden er størst. Vi har også et slikt våpen, et våpen som vi kan forsikre er effektivt og som vi ikke vil betenke oss på å bruke når situasjonen krever det.

Bruken av vårt hemmelige våpen kan imidlertid ikke improviseres, den må forberedes i sinnene og på annen måte.

Det er derfor nødvendig at kvinne som mann gjør seg fortrolig med at det da kreves innsats av hver enkelt. Allerede nå skal det gis en del råd og anvisninger.

1. Signalet til aksjon blir i tilfelle gitt av Hjemmefrontens ledelse.
2. Ordren utsendes gjennom den frie presse og over London radio.
3. Ingen må la seg rive med i aksjoner som ikke er satt i verk av Hjemmefrontens ledelse.

Spontane enkeltaksjoner har ingen sjanse til å kunne føres til en heldig slutt, men vil bare bringe nød og ulykke. Vær på vakt overfor nazistiske provokasjoner. I Oslo ble det således for en tid siden gjort et forsøk på å sette i gang generalstreik i provokatorisk hensikt.

Skal aksjonen få den nødvendige slagkraft, må den omfatte alle, både ånds- og kroppsarbeidere, sjefer som underordnede. De få unntak som må gjøres vil det senere bli gjort klart rede for.

Med sikte på de vanskelige forsyningsforhold som kan oppstå, er det også tidligere rådet til å sørge for, såvidt mulig, å ha mat i huset.

Vi vet det er vanskelig, så smått det er med mat fra før, men litt måtte kunne gjøres. Særlig må familier med spebarn soke å ha litt torrmelk eller hermetisk melk i huset. De som måtte ha den slags, må vise sin samfunnsånd og overlate dette til familier med spebarn.

I en kritisk situasjon kan tilførslene av vann, gass og elektrisitet bli avstengt. Man bør derfor også på andre måter forberede seg. - Forberedelsene bør gjennomføres uten unsdig utsettelser, da en aksjon kan bli påkrevet når som helst.

En aksjon av slikt omfang vil ikke bli brukt uten nødvendighet, men krever våre interesser eller vår ære som folk det, så både kan og vil den bli satt i verk.

Da kreves det av hver nordmann at han følger parolen.

Den som svikter vil for alltid bli merket.

FRA REDAKSJONEN:

For en tid siden meddelte vi i et nummer av vår avis at der var foretatt falske innsamlinger i forbindelse med "F.L." og vi sa ved samme anledning i fra at vår avis ikke trengte økonomisk understøttelse.

Ved enkelte arbeidsplasser, hvor blant annet vår avis utkommer, blir der foretatt innsamlinger til understøttelse av det illegale arbeide. Da man av lett forståelige grunner ikke kan fortelle hver og en om hva disse penger brukes til, har man benyttet seg av å dekke seg under "innsamling til avisene".

Vår artikkell skaffet derfor vanskeligheter for disse innsamlinger. Vi gjør derfor oppmerksom på at vår advarsel gjaldt kun innsamlinger som nylig er blitt igangsatt og hvor innsamlingen angivelig skulle være til "F.L.", det gjaldt ikke de innsamlinger som er foregått gjennom lengre tid rundt på de forskjellige arbeidsplasser.

Ikke fordi jeg misunner "Rottenikken" hans popularitet - nå skal han jo fanges død eller levende, - nei det er snarere noen av hans egenskaper jeg er ute etter. For det første hans utrolige evne til å holde seg unna jegerne. Dessuten måtte det jo være artig å ha makt over folk som han tilsynelatende har. - Da skulle vi fått liv i daukjøttet bortover da, - da skulle ikke tyskerne ha stor glede av oss. Jeg lurer på, - hvis vi hadde hatt noen Rottenikkktyper bortover, om ikke tyskerne ville bli stående uten frivillig arbeidskraft. Da tror jeg også de produkten de forlangte skulle bli små og få. - Han var visst flink til å få folk til å holde kjeft også, Rottenikken. Det er kanskje derfor han er på frifot.

Foresten tror jeg ikke noe større på hele historien jeg. Det kunne jo tenkes at jakten var satt i sving for å få ryddet litt opp i distriket der, - det er jo så meget som foregår på skauen.

Den dagen morgenavisene forteller oss at en "storførbryter" er løs i vårt distrikt, bør vi være forsiktige. Da bør vi gjemme bort radioen, og ikke fortelle politiet at "vi sa en kar sta som så litt skummel ut - han gikk inn der".

-Patrioten-

Hufvudstadsbladet: "Tyskerne, som ifølge eget utsagn kom til vårt land for å hjelpe og bistå oss i vår kamp for friheten oppbyr nå som en "sentida Jehu" all sin kraft for å brenne og ødelegge hva befolkningen i landets fattigste trakter i nord med støtte av almenheten har bygget

opp for å gjøre livet levelig. Kolossale verdier går til spille. Ilden farver natthimlen rød og død og elendighet spres der hvor disse våre gamle våpenbrødre går fram."

KONFERANSEN I DUMBARTON OAKS.

Som et resultat av langvarige forhandlinger mellom britiske, amerikanske, russiske og kinesiske utsendinger i Dumbarton Oaks ble det mandag offentliggjort samtidig i London, Washington, Moskva og Chungking et forslag til trygging av den internasjonale fred og rettssikkerhet. Dette nye instrument for sikringen av den internasjonale fred skal bestå av: 1. Sikkerhetsrådet, 2. Folkesambandsrådet, 3. En mellomfolkelig domstol. Sammensetning og oppgaver: Sikkerhetsrådet skal bestå av fire, senere fem, faste medlemmer: U.S.A., Storbritannia, Russland og Kina, senere Frankrike. Dessuten seks andre som velges av rådet for to år av gangen. Hvis tvistespørsmål ikke blir avgjort ved megleling eller ved den mellomfolkelige domstol kan rådet ta skritt tildiplomatisk eller økonomisk press eller bruk av makt for å bevare eller gjenopprette sikkerheten. Sikkerhetsrådet har i første rekke ansvaret for å bevare freden. Medlemmene skal stille vepnede styrker til disposisjon og flyavdelinger holdes i beredskap for øyeblikkelig aksjon. - Folkesambandsrådet: Alle forenede nasjoner og senere andre skal være medlemmer. Dette organ skal velge de seks ikke faste medlemmer av sikkerhetsrådet. Det kan anta eller utstøtte medlemmer. Det kommer sammen en gang om året, men kan bli sammenkaldt særskilt hvis nødvendig. Hver nasjon har en stemme. Alle viktige forslag må vedtas med 2/3 flertall, saker av mindre viktig natur kan avgjøres ved bare alminnelig flertall. - Den mellomfolkelige domstol: Alle tvistemål framlegges. Alle medlemsstater er representert. - Det skal være et råd for økonomiske saker og et for sosiale saker vil bli satt opp for å framelske respekten for menneskerettighetene. Det skal ha atten medlemmer som velges av sambandsrådet. - Inntil det kan treffes en avtale om hvordan medlemmene skal stille styrker til disposisjon vil de fire makter i fellesskap gå til aksjon for å bevare freden og sikkerheten. - Det skal også opprettes et sekretariat som ledes av en generalsekretær med vidtgående fullmakter.

N Y H E T E N E T I R S D A G

Vestfronten. De allierte angrepsspisser som står fram på hver side av Aachen har forenet seg Ø for byen. Byen er helt omringet og en amerikansk offiser som gikk inn i Aachen overleverte den tyske kommandant et ultimatum om at byen måtte overgi seg innen 10.50 onsdag. Hvis dette ikke skjer vil byen bli lagt fullstendig i grus. Heftige kamper raser i Aachens nordøstlige og sydøstlige utkanter og byen står delvis i flammer. - Mellom Waal og Lek har 2. britiske arme slått tilbake et angrep 19 km V for Arnhem. - Stor interesse knytter seg til de heftige kamper i Schjeldeområdet hvor tyskerne yter despe-

rat motstand for å forhindre de allierte i å frigjøre innseilingen til Antwerpens havn. For å lette det voldsomme trykk mot kanadiernes bruhode på nordsiden av Leopoldkanalen, gikk kanadiske kommandostyrker mandag morgen i land på sørbredden av Schjelde-munningen og angrep tyskerne i ryggen. De har god framgang tilross for usædvanlig voldsom tysk motstand. N for Schjelde-munningen står kanadierne like ved basen av Bevelandshalvøya, og truer med å avskjære de tyske styrker på Walcheren. På vestfrontens sydavsnitt har amerikanske og franske tropper som rykker inn i Belfort-åpningen avsørt 3 km. SØ for Nancy har de allierte inntatt Litricourt og besatt 11 andre steder. General Patton framstøt i retning Saar har god framgang. Churchill og Eden kom til Moskva mandag. Churchill hadde den første samtale med Stalin samme aften. Konferansen varte i tre timer. - En korrespondent skriver: I Moskva er man sikker på at samtalen vil føre til et godt resultat. Tidligere samtaler mellom Stalin og Churchill har vært forløpere for store begivenheter, og begivenheten etter denne vil bli Tysklands nederlag.

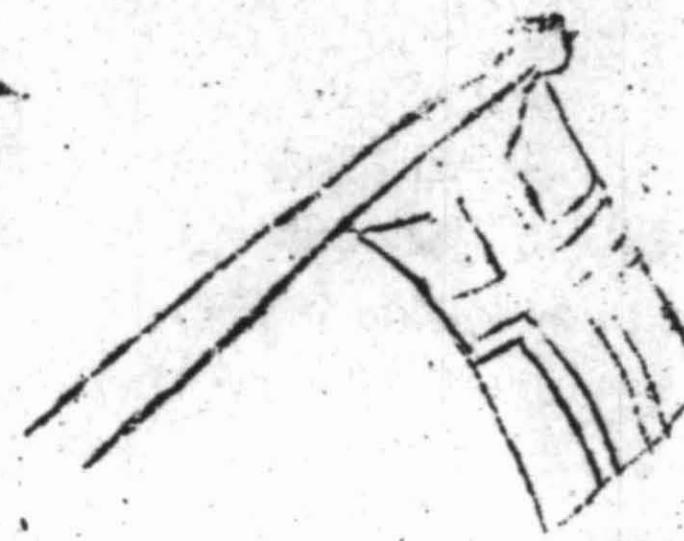
Østfronten. Russiske tropper har nådd stranden av den Kuriske bukt, ved Østersjøen, 35 km S for Memel. Mandag ble det meldt at russerne sto 20 km fra Memel. I framstøtet mot Tilsit står troppene 12 km fra Østpreussen. Det tyske forsvar i Lithauen er brutt fullstendig sammen og tyskerne befinner seg på panikkartet flukt. 50 russiske divisjoner deltar i denne nye offensiven. I Polen har russerne knust nye motangrep ved Narev. - I Ungarn rykker russerne fram på en 160 km bred front og står 80 km fra Budapest. Russerne har avskåret jernbanen mellom Debreczen og Budapest. De har opprettet bruhoder på vestsiden av elva Theiss som er den siste naturlige hindring for Budapest. 8.000 tyskere og ungarer har overgitt seg og nye fanger strømmer stadig inn. Det meldes fra Ankara at det er brutt ut generalstreik over hele Ungarn. Finnland. Finsk radio melder om erobringingen av Kemi; 500 tyskere er internert. Den første sne er falt i Lappland, og når det er sne nokk til at man kan gå på ski vil de trenete finske skipatruljer ha en stor fordel. Tyskerne vil ikke få fred hverken natt eller dag. Finsk radio uttaler videre at etter at tyskerne foruten den ødeleggelse de har gjort også har begynt en hemmet propaganda mot Finnland, vil det være lettere for troppene å kjempe mot tyskerne.

Balkan. I Hellas har britiske tropper befridd Korinth.

Flyangren. Bochum og Wilhelmshafen ble mandag angrepet av britiske fly. 2.000 amerikanske fly angrep Koblenz, Mainz og Schweinfurt.

Den engelske og amerikanske regjering har sendt en advarsel til den tyske regjering med hensyn til de nye grusomheter som er planlagt i Polen. Man vet at tyskerne har tenkt å henrette de internerede i de to største konsentrasjonsleirene i Polen. Alt vil gjøres for å straffe de skyldige.

FRITT

LAND

[Nr. 85 - 1. årg.]

UVEDKOMMENDE.

I en liten notis i en svensk avis fant vi forleden meldingen om at 200 nordmenn igjen var sendt til Tyskland som fanger, skriver Norges Hvit. Det er vel av den slags folk knapt nok leser leger eller i all fall ikke fester seg ved i den forstand at de blir opprørt eller føler spesiell medfærdighet; det er jo så meget.

Menneskelig sett er tragedien fullt så stor som den gang halve verden la merke til en slik melding. Statsrettslig sett er forbryteisen like stor fra tyskernes side og altså egentlig egnet til å oppröre alle. Men vi sløves.

Det er selve nazismens forutsetning at alle sløves. Dan har regnet med at den som en gang var aymakten når ved tanken om pinte mennesker og drepte barn, i løpet av nokså kort tid vender tilbake til sitt utgangsstadium: Han tror ikke på det i egentligste forstand. Vi vet si at han tror meldingen lyver? - Nei, så enkelt er det ikke. Men han ønsker ikke lenger å identifisere seg med offeret. I selvforsvar skyver han tingene fra seg og kan så meget lettere gjøre det fordi meldingen når han i en fordringslös form, som på sin måte sier: Det er jo tross alt bare det vanlige.

I trofast konsekvens mot sin tyske lenkemate fortsetter herrefolket sin grusomhets taktikk til det siste. Prinsippet sitter de faktisk med enkelte like gode trumper på hånden overfor en sløv menneskehett som den gang for ti år siden da noen hver i de nordiske land avviste nazismens grusomheter i hjemlandet med ordet umulig, i all fall uvedkommende. Når det kommer til stykket dekket de to ordene hverandre.

Når verden er tilstrekkelig sløyet er den brukbar for nazismen, men slik gikk det ikke denne gang, takket være våpenes seier. Men nå gjelder det at også menneskesinnet seirer.

UKEOVERSIKT.

De allierte står nå praktisk talt over alt ved Tysklands grenser eller ved vitale utenverker for forsvarer av "das Reich". Frontene i vest, sør og øst holder på å smelte sammen til en sammenhengende frontlinje, og meget tyder på at det i den nærmeste framtid vil bli satt inn en voldsom konsentrisk hæstoffsiv med sikte på en avgjørelse av krigen i år. Om det lykkes, vil i stor utstrekning avhenge av om været i de nærmeste uker blir brukbart, hvilket er av avgjørende betydning både for innsatsen av de alliertes overlegne flyvåpen, for den motoriserte, velforbundne transport og for selve markoperasjonene. Man regner med at Eisenhower har omkring en måned med presumtivt günstig vær før han ser seg til gjennombruddet av Siegfriedlinjen. Lykkes det å forsvare denne linje innen vi er kommet altfor langt ut i november, er det gode muligheter for en endelig avgjørelse i år. Lykkes det ikke, kan det bli en ny krigsvinter, hvis da ikke et indre tysk sammenbrudd eller en russisk storoffensiv endrer hele det strategiske bilde, hvilket er meget mulig.

Oppakten til den store offensiv har vi etter alt å dømme allerede vågt vitne til, i vest, i øst, i sørøst og i luften. Det amerikanske støt i Aachen-avsnittet har utviklet seg til et gigantisk oppslitningsslag hvor begge parter kaster inn store styrker og sitt beste materiell for å få vektskalen til å vippe over til sin side. Hittil er det amerikanerne som har hatt overtaket. De eter seg langsomt, men sikkert gjennom Siegfriedlinjen på dette punkt og den desperate tyske motstand kan plutselig en dag gi plass for et sammenbrudd i likhet med det som i Normandie fulgte på materialslagene ved Caen og St. Lo. Ikke mindre viktige er de britiske operasjoner i Nederland, engelskmennenes korridoren fram til Nijmegen, hvor den tyske nordflanke framdeles utsatt for truslen om en omklamring, og kanadernes i kystsektoren, hvor de har gjort gode framskritt under bestrebelserne for å rense Schelde-munningen og innseilingen til Antwerpen. Når det rette øyeblikk er inne, vil sikkert også de andre frontavsnitt i vest bli aktivert.

Fredag, 13. oktober 1944.

og spenne de tyske krefter til bristepunktet; det gjelder såvel Trier-avsnittet som Moselle- og Belfortsektoren.

Den enorme allierte virksomhet i luften i slutten av forrige uke, den største kraftinnsats på dette området under hele krigen, er også et tegn på at store begivenheter er forestående i vest. Det er en oppmykking av samme dimensjoner som den der gikk først for invasjonen og gjennombruddet i Frankrike og som lammet de tyske forbindelseslinjer.

I øst har russerne praktisk talt satt de tyske styrker i Baltikum ut av spillet og revet opp den tyske sørflanke i Ungarn, to operasjoner som det er meget forståelig at de vil ha avviklet før det avgjørende støt settes inn på sentralavsnittet. I nord er störstedelen av Latvia og Lithuania erobret, og likvideringen av de tyske styrker der vil frigjøre tre russiske armeer til innsats på midtavsnittet, dvs. en styrketilvekst på antagelig 40 - 50 divisjoner. Samtidig vil et sammenbrudd i Ungarn, som synes nær forestående, stillle nye store krav til de tyske reserver for forsvarer av så vitale områder som Böhmen og Østerrike. Og hvor skal Hitler ta disse styrker fra? Vestfronten kan det ikke være tale om å svekke, og østfronten er allerede for tynt besatt med henblikk på de russiske troppekoncentrasjonene foran Øst-Preussen og generalguvernements front, styrkene i Norge og Finnland kan ikke nå fram i tide (selv om det var mulig å skaffe til veie den nødvendige tonnasje), de tyve divisionene på Balkan er allerede så godt som avskåret, og Kesselings italienske arme er så hardt presset at det ikke er tenkelig at den kan frigjøre seg og omgrupperes for nye oppgaver.

Festningen Europa er falt, og rundt Citadellet Tyskland står i vest, sør og øst seks - åtte millioner mann, kanskje mer, i alle tilfeller en dobbelt overmakt, med et langt overlegen materiell og uttømmelige industrielle ressurser, mot Tysklands opprevne og slitte armeer, dets sterkt innskrunede forsyningsbasis og dets bombeberjede industriapparat. I enkelte frontavsnitt kan tyskerne anna vise en respektabel stridskraft, men når den store koalisjonsoffensiv settes inn fra alle kanter samtidig, er sammenbruddet uavykdelig. Spørsmålet er bare om det kommer noen måneder før eller senere, og om det først kommer i vest, øst eller sørøst. Kanskje vil allerede de kommende uker bringe svaret.

NORGES NYTT.

Kl. 10 torsdag morgen foretok tyskerne rassia på Oslo V-stasjon. De omringet morgentogene og tok med seg alle arbeidsføre manfolk. De ble kjørt bort uten å få vite bestemmellessiden.

Prisdirektør Lars Bjørheim er foreslatt ekskludert av NS på grunn av fyll m.v. (For en straff!!!)

FINNLAND.

Riksdeggmann, tidligere utenriksminister, ordfører i Finlands idrettsforbund har i radioen tolket Finlands nye politiske kurs. Han sa bl.a.: "Vi bør for oss selv og andre erkjenne at vi er blitt beseiret av en tapper og utholdende motstander. Vi må være i stand til å vurdere Sovjet-Unionens virkelige kraft. Denne vurdering ledet til det resultat at vi bør erkjenne at vårt nederlag er definitivt, i den forståelse at Sovjet-Unionens overmakt er absolutt og kommer til å være det i framtid. Årlig å innrømme dette blir en forutsetning for vår nasjonale eksistens. Med andre ord: Revansjetanken betyr det samme som vårt folks nederlag. Vi bør handle etter dette vår oppfatning og rette vår politikk etter den, hvor vanskelig det i begynnelsen enn kan føles." Han framholdt videre at Finland gjennom sine handlinger måtte utrydde den mistro som man på sovjetrussisk hold næret. Det var Finlands plikt å handle slik at et godt naboforhold kom i stand. "Hva Finland angår kommer tillitsforholdet til å oppstå lettere enn ventet, om vi merker at Sovjet-Unionen respekterer Finlands selvstendighet og indre frihet."

Finnlands politikk har i de senestere bygget på miforståelsen. Det er ikke å reparere dette ved årlig å oppfylle vilkårene. Han uttalte: "Hver som saboterer våpenstiftstande vilkårene gjør sitt beste for å minske våre sjanser til å klare oss."

DANSKE ER FORBEREDET.

Det danske folk står nå helt klar til den store befrielseskrig, melder den frie danske presse. De underjordiske styrker har i løpet av de siste 14 dagene økt med mer enn 5.000 mann, som brenner av kamplyst. "Alle er mobilisert, klar til å følge signalet fra London. Men de avventer rolig det rette øyeblikk. Ingen frihetskjemper lar seg provosere til noen overilet handling av general Pancke og hans SS-tropper. Kjøbenhavn skal ikke bli noe Varsjava. Men det er ikke bare våre hjemmestyrker som er kampklare - hele folket er beredt."

OPPROP FRA DEN NORSKE FORSVARSSJEF.

Norske lyttere vil ha hørt general Eisenhowers advarsel 10. oktober om at alle fartøy fra nå av vil være utsatt for angrep, og at eiere og befalhavere må ta det fulle ansvar. Under de nå pågående operasjoner er det av den største betydning å hindre tyskerne i å få trukket inn fra de sekundære operasjonsteatre styrker til hovedoperasjonsområdet. Tyskerne vil bruke alle midler for å bringe styrker fra Finnland og de som kan frigjøres i Norge for å sette dem inn i Tyskland. Under disse omstendigheter vil det ikke være mulig å skjelne mellom fartøy som vesentlig tjener norske interesser og fartøy som helt eller delvis tjener tyske interesser. Jeg vet at dette vil bety en stor prøvelse for det norske folk, og jeg vet at skipsfarten på mange steder er av en sånn betydning at man må forsøke å holde det gående selv om man utsetter seg for fare. I midlertid er betydningen av å stanse tyskernes transporter så stor at den økte fare og de økte vanskeligheter må aksepteres, og det er i full overensstemmelse med den norske forsvarssjef at disse bestemmelser er fattet. Jeg er overbevist om at nordmennene vil medvirke i de bestrebelses som gjøres og bære de byrder som skal tjene til å bringe seieren hjem.

NYHETENE TORSDAG.

Vestfronten. Kommandanten i Aachen nektet å gå med på overgivelse, og kl. 12 onsdag begynte det amerikanske artilleri og de allierte styrkbomberfly sitt bombardement fra jorden og luften. Onsdag formiddag kunne man se hvite flagg enkelte steder i byen. BBC's korrespondent telegraferer at alle anstrengelser for å redde Aachen fra total ødeleggelse har strandet. Korrespondenten skildrer artilleribombardementet og anfallene fra luften som et "helvete av ild, rök og eksplosjoner". Man kan gå ut i fra at amerikanerne med velkjent energi kommer til å gjøre virkelighet av truslen om å legge Aachen i grus og aske. - Det meldes torsdag at amerikanske patruljer har rykket inn i Aachen. Tidlig torsdag morgen begynte infanteristyrker å trekke sammen om byen og rykket mot fabrikkstrøkene i NØ. Da det ble mørkt onsdag aften forsøkte tyskerne å føre forsterkninger til byen gjennom en trang åpning NØ for denne. Øyeblikkelig ble over 200 allierte kanoner av største kaliber rettet mot de tyske kolonner, som falt tilbake i stor forvirring. Aachen er meget sterkt skadet, men ikke ødelagt. Det er en for stor by til at den kan utslettes, hvis den ikke utsettes for bombardement gjennom lengre tid. Det jerngrep gestapo har hatt på befolkningen er løsnet noe, og mange tyskere er kommet over til den allierte side hvor de har overgitt seg. Hitler vil ha liten fordelen militært sett av at garnisonen i Aachen holder ut, men han har besluttet å gjøre byen til et symbol på hva han tror de allierte kan vente seg i hver eneste tysk by. - Bruhodet på sydbrekken av Schelde er utvidet; her har de allierte nådd en landsby 5 km S for munningen. Tyskernes motstand ved Leopold-kanalen har avtatt i styrke. N for Schelde har de allierte konsolidert sine stillinger på den smale landtunge som skiller den tyske garnison i Schelde-området fra styrkene i Arnhem, Rotterdam og Antwerpen. Tyskerne forsøker å sette over kanalsystemet ved kysten, men det er anna

ikke snakk om noen massevaluering. Alt tyder på at tyskerne føre videre spesialister og høyere offiserer fra fallen ved Schelde. Tyske tropper er drevet bort fra sine stillinger ved Nedre Rhinen, og de allierte holder nå omtrent 30 km av sydbrekken V for Arnhem. - I Øst-Frankrike har de allierte hatt framgang NØ for Epinal.

Eisenhower har erklært at de allierte ekspedisjonsstyrker vil fortsette offensiven inntil krigen er vunnet. Han uttalte: "Jeg har full tillit til at de forenede nasjoners folk vil stå samlet om oss til den endelige slutt. Vi har en hård oppgave foran oss, men seieren er sikker. Ingen kan si akkurat når tyskerne vil bryte sammen. Mange soldater vil sikkert overgi seg, men Hitler holder dem tilbake. Det er ingen grunn til å tro at vi kan unngå et vinterfelttag. For vi kan foreta et angrep i større målestokk, må forsynings- og sambandslinjer bringes i orden igjen. Det er kolossale mengder som skal føres over, og det kan ikke gjøres på 10 minutter. Men det er ikke en av de alliertes militære sjefes som under tyskerne et øyeblikks ro. Eisenhower erklærte at det ikke vil bli tale om fraternisering med tyskerne. Vi kommer som seierherrer; vi vil behandle tyskerne rettferdig og i overensstemmelse med sivilisasjonens lover, men vi vil ikke ha noe med dem å gjøre som vi kan unngå. Flyangrep. Tunge britiske bombefly med jagertøtte angrep torsdag en fabrikk for framstilling av syntetisk olje i Ruhrdistriket. Samtidig angrep tunge amerikanske bombefly en fabrikk for flydeler i Bremen. Mosquitos angrep natt til torsdag Berlin og andre mål i Vest-Tyskland. Tunge bombefly fra baser i Middelhavet angrep industriområd i Wien.

Østfronten. Moskva melder at den røde armé har nådd fram til Øst-Preussens grense over en 300 km lang front fra Tilsit i N til Narev i S. Tyskerne har mistet sitt grep på forsvaret NØ for Tilsit hvor en grenseby er befridd. Russerne har gått over Memel 15 km Ø for Øst-Preussens grense. Memel er omringet, og lenger N har russiske styrker trengt inn i tyskernes sterkt befestede linjer. - I Ungarn er tyskerne drevet bort fra vestbredden av Tissa. Budapest er truet etter at russerne har erobret Szeged, Ungarns neststørste by og hovedstøttepunkt i den såkalte Tisza-linjen, som beskytter hovedstaden, og Cluj, Transsylvaniens hovedstad. Ø for Budapest har russiske tropper rykket inn i Debreczen, 250 km Ø for Budapest. Fra Jugoslavia meldes at russiske og jugoslaviske styrker er i ferd med å omringe Beograd. Den tyske øverstkommanderende og hans stab er flyktet.

Italia. 8. armé har hatt god framgang S for veien Rimini - Bologna. Hele den tyske linje er drevet tilbake. I vestavsnittet har brasilianske tropper fra 5. armé rykket fram til et punkt Ø for Spezia.

Balkan. Albanske patrioter har nå fullført utrensningen av tropper fra Saranda, Korfu til fjordshavn. Byen ble inntatt onsdag, og det ble tatt 700 fanger. Det meldes at tyskerne har gjort seg skyldig i store grusomheter under rømmingen av Peloponnes. - Etter at Bulgaria har godtatt de foreløpige vilkår for våpenhvile har representanter for de allierte kommet til Sofia for å tilse evalueringen av tyskere. Den russiske, britiske og amerikanske regjering uttaler at den nødvendige forutsetning for våpenhvilen er at bulgarske tropper og statstjenestemenn skal trekkes bort fra gresk og jugoslavisk territorium. - De første medlemmer av den britiske avdeling av den allierte kontrollkomite fra Romania har kommet til Bucuresti.

Moskva. Marskalk Stalin var i går til middag i den britiske ambasade i Moskva. Churchill ønsket Stalin velkommen på russisk. Den polske statsminister Mikolajczyk, ledsgjet av formannen i det polske nasjonalråd i London er ankommet til Moskva. Representanter for det polske råd i Lublin er også der. Mikolajczyk skal være med på konferansen mellom Churchill og Stalin.

Tyskland. I en tale til de tyske offiserer i Metz, snakket Hitler om de 15 nye amedivisioner som er satt under hans kontroll. Han krevet absolutt lydighet. Han nevnte at den gjennomsnittlige levetid for en kompanisjef som ofte er ca 20 år gammel, nå er 3 mndr. Han nevnte at tilbaketog ble rapportert å være utført etter ordre, mens troppene i virkeligheten hadde flyktet. Offiserer som rapporterte sådan ville bli stillt for militær domstol. Det er bare en ting jeg ikke vil tale og det er svakhet.

Norge. Onsdag ble det forøvet sabotasje mot Norsk Vacuum Oils lager av smøreal-

F R I T T

L A N D

Nr. 87 - 1. årg.

R U S S L A N D .

Frykt er uvitenhet - sier noen. Hva vet vi om Russland? Lite eller intet, og i mange år har nazistene hjulpet på denne uvitenheten.

Ikke i noe annet land har motsetningene vært større enn i Russland, Tsariden med den kolossale rikdom, og den like eventyrlige nød og fattigdom, - et folk uten en hver almenutdannelse, et agrarland som lå hundre år tilbake i tiden. Forrige verdenskrig var også et skremmende bilde av motsetningenes Russland. Urge utrenete soldater ble beordret fram, knapt hver annen hadde gevær, og i Murmansk rustet våpnene og utstyret rånet fordi en eller annen kommisær ikke fikk sin "provisjon". Så kom den uunngåelige revolusjonen med alle sine førferder. - På dette grunnlag startet russerne før 25 år siden.

I 1918 ble det samlet et utvalg av vitenskapsmenn med oppdrag å framlegge planer om industrialisering av Sovjet. Den ble framlagt i 1920 og ble i utlandet betraktet som det rene utopi. Men allerede etter 10 år var det oppført over 30 moderne kraftverk og i 1935 var 2,5 ganger planen brukt til utførelse. I 1930 sa Stalin: Vi ligger 100 år tilbake, men det må tas igjen på 10 år, ellers blir vi trampet ned. - En tungindustri måtte skapes, våpen tilvirkes, jordbruksmaskiner og motorer måtte til. Alt måtte lages uten penger for ingen ville låne Sovjet noe.

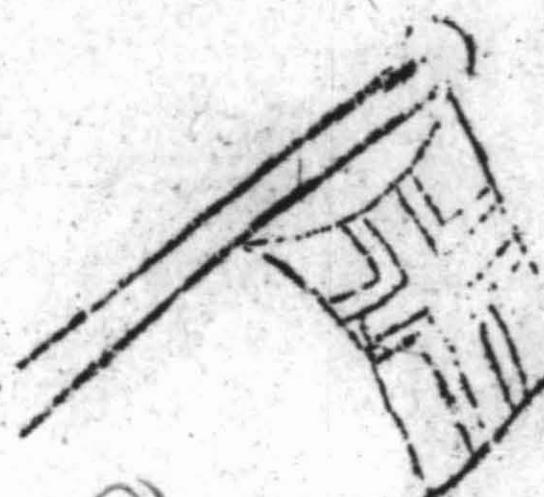
Alle tok fatt - i 1927 ble det innført 7 timers dag, den 8. ble brukt til yrkesutdannelse, og i 1939 hadde således Sovjet 8 ganger så mange ingeniører som i 1926 og 315 ganger flere traktorførere. Den første fem års planen gikk ut på å skaffe nye industribaser i Ural, Sibirien, Turkestan og andre steder. Planen ble gjennomført på litt over fire år.

Den splittede bondehusholdningen ble kollektivisert og utrustet med moderne maskiner og før 1941 fantes det 500.000 traktorer og over 200.000 lastebiler i jordbrukets tjeneste.

I 1934 ble den andre fem års planen påbegynt. Det gjaldt å skynde seg, man visste ikke hvilken dag Hitler ville si til. Også denne planen ble hurtigere gjennomført. Oppgavene var denne gang å øke arbeidstakten, minskje omkostningene og skape nye læreanstalter. "Det uvitende og barbariske Sovjet", som tyskerne snakke om hadde før krigen 602.000 studenter. Det er mere enn 28 av de største nasjonene hadde sammenlagt. Arbeiderne tok sin del. - På 10 år fra 1927 var produksjonen steget med 429 %. I 1939 ble den tredje fem års plan påbegynt, men gjennomførelsen ble avbrutt av Hitlers overfall i 1941.

Store og verdifulle industriområder falt i tyskerne hender, men Sovjet greide, ikke bare å gjennomføre en stor evakuering til Ural, men også å øke produksjonen. Ural ble rygraden i russernes forsvar. Der vokste byene opp. Panservognbyen, flystaden ble de kalt. En enkelt masovn produserer her like meget rujern som Sverige på et år. Industrialiseringen ble gjennomført over alt, og i 1939 var bybefolkningen 56 millioner mot 26 millioner i 1926. -

Det er ikke det politiske system i Russland som har gjort denne framgang mulig. Opplosningen, kommunismen og bolsjevismen var uunngåelige faktorer under nedrivningen av alle stengsler. De var uunngåelige følger av undertrykkelse, jordkonsentrasjoner og skrikende motsetninger. Den russiske revisionen var like uunngåelig som den franske var. Det politiske system som ble gjennomført var en voldsom reaksjon mot alt ulikhet, en ide som skulle mobilisere folkets krefter og en ensretting mot samme mål; og innhente et århundres forsvinnelse. I dag gir Russland et annet bilde. Förmueretten er gjeninnsikt, kirken er stabilisert og kollektiviseringen av jordbruket er forlatt. Vi finner et vel stabilisert byråkra-

(2)

Onsdag, 18. oktober 1944.

ti av industrifolk og de har fatt en militærstand og en nasjonal hår. Nasjonalansangen og fedrelandstanken er vel festnet i sinnene. - Det er russisk vilje, samhold og energi som har brakt dem der de er.

Russerne har ikke bare vunnet sitt land for seg selv. De har også vært én av hovedkreftene i befrielsen av Europa.

I dag står de foran slutten av krigen, men med et land som er trampet ned og svædd av fienden. De har allerede gått i gang med oppbyggingen. Mengder av vitenskapsmenn og teknikere står klar til å bygge opp og forbedre.

I løpet av 30 år har russerne fra å være et opplost, sultende folk bygget opp en industri verden ikke har sett maken til, hjulpet til å befri verden for menneskeheden største fare, nazisten, og vunnet troen på seg selv.

Det vi vil møte etter krigen er et realistisk Russland, et Russland som vil trygge seg mot nye anslag for å kunne arbeide videre på sine egne kolosale oppgaver, - meget står igjen.

Vi vil møte et Russland som vet å verdsatte frihet og selvstendighet, de har betalt dyrt nok for det.

V E L G S E L V .

Vi tilsetter følgende artikkel omkring sabotasjeaksjonen mot transformatorstasjonen på Minnesund, selv om den som nyhet på grunn av forsinkelse har mistet sin aktualitet. Artikkelen viser imidlertid tydelig hvilke hensyn en sabotasjeaksjon er motivert av. —

I det pågående storslag om Nazi-Tyskland stiller tilførslene av våpen og ammunisjon en avgjørende rolle. Som det framgår av de allierte flyvapens kommunikeer den senere tid går disse nå til ubopholdelige angrep på våpen og ammunisjonsfabrikker innen tyskbesatt territorium.

Amunisjonsfabrikken på Raufoss var lenge i en ytterst viktig leverandør til de tyske armene. Fabrikken beskjeftegget som det vil være kjent omlag 1.400 norske arbeidere. For en tid siden besluttet den allierte overkommando å sette denne fabrikken ut av spillet ved bombing. Av hensyn til den store norske arbeidsstokks sikkerhet og for å unngå for omfattende ødeleggelsjer av norsk eiendom, foreslo imidlertid den norske overkommando at oppgaven forsøksvis skulle overlates til de patriotiske norske organisasjoner hjemme. - Dette ble vedtatt.

All kraft til Raufoss amunisjonsfabrikk gikk over transformatorstasjonen ved Minnesund. Ble denne satt ut av spillet, ville Raufoss automatisk opphøre å forsyne tyskerne med ammunisjon. En baksida av medaljen var imidlertid at området omkring Raufoss ville miste sin krafttilførsel for en tid. De ansvarlige innstanser hadde imidlertid valget mellom å få Raufoss bombet av en større flystyrke, - med 1.400 arbeideres liv satt på spill, og å berøve Totenbygd lys og kraft for en tid framover.

Transformatorstasjonen ved Minnesund ble sprengt i luften av sabotører natt til 17. september. Sprengningen var 100% effektiv. - Ingen nordmann kom til skade under aksjonen.

Hva ville de valgt forresten? Bombing av Raufoss. Eller ville de ikke gjerne ofre lys og kraft en tid for å få hurtigere slutt på mørketiden?

N O R G E S N Y T T .

Fylkesmennenes rapport om potetsituasjonen utover landet er meget nedslående, den må karakteriseres som katastrofal.

Rapporten fra Vestfold går ut på at avlingen i år er helt mislykket. Gjennomsnittet er neppe over 50 %. Som følge av den dårlige avling og de store rekvisisjoner fra tyskerne, er potetsituasjonen helt fortvilet. Fylkets samlede potetavling er ca. 50.000 tonn. Til slykt bruk trengs til mat og settepoteter 45.000, - og tyskerne har rekvisert 18.000 tonn. "Verdie-

"makta" truer nå med å bruke makt hvis ikke kravet blitt oppfylt. Det har ennå ikke lykkes å få frigjort noe ved forhandlinger. --

Bøndene på Ringerike "kan" på grunn av leveranser til tyskerne ikke innfri de potetanvisninger som er utstedt til bygdens egne folk, de står derimot gjerne oppe hele nattet for å sortere og pakke i 51 kg.s sekker netto for at alt skal stå klart når tyskerne kommer for å hente. Det blir fra absolutt pålitelig hold meldt, at selv den nærmeste familie til enkelte bønder, må kjøpe kålrot for å dekke vinterens behov. --

Også i Grue og andre Solørbygder leverer bøndene nå hele sin potetbeholdning til tyskerne. De nekter å gi fra seg små kvanta på anvisning til skogsarbeiderne i bygden, under påskudd av "at det er mye lettvintere å lever det hele til tyskerne." --

Ombord på Wilhelmsens "Taiwon" som ligger på Grønlia og laster poteter til Tyskland, opplevet de i dag at 17 nordmenn, hvoriblant kaptein, fortok båten. --

Utsnitt av et brev fra en valdresbонde til en Oslomann: "Ja no har tyskera besøkt Tyin, Tyinholmen og Eidsbugaren og tatt møbler, madrasser og dynner av det verdifullest. Dei kjørte mange billass. Bygdin har også hatt besök på samme måte. Oppgjör skulle dei få etter krigen." .... Vi supplerer dette brev med følgende: På Tyin ble det tatt 30 fullt oppredde senger, på Tyinholmen ble tatt møbler, hvoriblant et kostbart skinnmøblament, foruten dekketøy og servise og på Eidsbugaren ble tatt over 30 senger, møbler og malerier. --

Det er riktig som nazistene sier at en del av befolkningen i Finmarks fylke har begitt seg sørover, men dette har sin grunn i boligforholdene. På grunn av tyskernes hensynsløse rekvisisjoner er det umulig å oppdrive husrom noe sted. NS-hjelpeorganisasjonen har vært fullständig boikottet. Hjemlöse nordmenn har heller ligget ute enn å henvende seg til NS-hjelpen. Det er imidlertid andre som er redd for russerne i Finnmark. Saledes er et stort antall NS-familier til NS-funksjonærene dratt sørover, og NS-kommunefolk har søkt stilling i sydlige trakter. --

Jonas Lie, Lippstad, Stephanson og Preuthun er reist til Kirkenes. Det sies at reisen står i forbindelse med evakuering av Finnmark. --

Det har også funnet sted en annen utflytning fra Finnmark. Tyskerne har således avsendt omrent 50 norske fanger fra fengslet på Krøkebergsletta ved Tromsø. Fangene er blitt fraktet som gisler ombord på et tysk troppetransportfartøy. --

Fra Kiruna meldes at et og annet malmtog framdeles går til Narvik. Det foreligger opplysninger om at tyskerne foretar omfattende mineringer ved malmkaien og andre anlegg. --

Fra Salten meldes at fisket der i distriket ligger nede p.g.a. mangel på drivstoff og bruk. Tyskerne har lagt beslag på mange fiskefartøyer. Stemningen blandt tyskerne er meget lav. --

I Namsos er det foretatt massearrestasjoner bl.a. er 6 medlemmer av bytinget arrestert. --

Grenspolitiet mellom Halden og Kongsvinger er forsterket med 1.000 tyske soldater, 350 på Ørje, 350 i Aremark og 300 i Hemnes.

P R E S S E K L I P P .

Parlementsekretær Dingler fast erklærte tirsdag i Underhuset at Tyskland har avkrevet 6.600 millioner pund fra Frankrike, Belgia, Nederland, Danmark, Norge, Böhmen-Mähren og Serbia i okkupasjonskostninger, tjenester og ubetalte varer fram til slutten av august i år. Okkupasjonskostningene for Frankrike beløper seg til 2.648 millioner pund, for Belgia 428, for Nederland 645, for Danmark 135 og for Norge 550 millioner pund. --

President Roosevelt erklærte på en pressekonferanse at kursen på den tyske mark var fastsatt til 10 amerikanske cent eller 6 engelske pence. --

Belgias hemmelige armé ble anerkjent i desember 1942. Det ble tilvirket 60.000 overtreksuniformer, som i sommer ble sendt til Belgia. 8. juni - 2 dager etter landstigningen ble det gitt ordre til sabotasje. 75 depoter ble opprettet rundt om i hele landet. 2. september ble det gitt ordre til geriljakrig og 20. september hadde den hemmelige armé tatt 10.000 fanger hvoriblant 3 generaler.

N Y H E T E N E T I R S D A G .

Vestfronten. De heftige kamper ved Aachen fortsetter. Inn i byen kjemper det fra hus til hus. General Eisenhower meddelte at de allierte tropper mandag ettermiddag kl. 4 sluttet ringen rundt byen og at tyskernes siste rettvei ut av byen dermed var avskåret. Tyskerne forsøker å bryte ringen med artilleriild, men ilden har avtatt noe etter de blodige tyske tap mandag og tirsdag. Tyskerne flytter nå panserstyrker nedover fra frontavsnittet i Nederland ved Nijmegen, for å redusere amerikanernes press i Aachen avsnittet. N for Aachen har amerikanerne erobret 2 små byer. 2. britiske armé, som kjemper mellom Waal og Nedre Rhinen, har gått over Nedre Rhinen ved Renken, 12 km V for Arnhem. Ø for kilen gjennom Nederland har de rykket fram 2 km mot den tyske grense og Maas. S for Schelde-munningen har de tre kanadiske brigader sluttet opp om hverandre. Stillingen for den tyske garnison forverres fra time til time. Forsök på å unngå innringede tropper fra luften har slått feil. På nordbredden av Schelde-munningen er tyske motangrep drevet tilbake og Wohnscheidt, som ligger på veien til Sør-Beveland og Walcheren, er gjenerobret. Over 600.000 tyske fanger er tatt i V siden invasionsdagen.

Flyangrep. Over 1.300 tunge amerikanske bombefly ledet av 800 jagere angrep Köln tirsdag morgen. Det var skyet vær og bombingen måtte foregå ved hjelp av presisjonsinstrumenter. Dette angrep skjedde etter at Mosquitos natt til tirsdag hadde angrepet byen. Fotografier etter angrepene lørdag og søndag viser store skader på jernbanene. Fotografier viser også at ødeleggelserne i Duisburg er kolossale. Tunge allierte bombefly fra italienske flyplasser angrep i går mål i Østerrike, Tyskland og Tsjekkoslovakia, dels blandt Herman Görings Bensolfabrikker i Linz og Skodafabrikken i Pilzen, mål i Salzburg, Staier og Klagenfurt. - Lørdag morgen ble Sorpedammen, som sikrer krafttilførselen til Ruhrdistriktet, og fikk en fulltreffer av 6 tons bombe.

Den engelske konge er vendt tilbake til Stor-Brittannia etter en tur til vestfronten. Han var under besøket 5 km fra den tyske grense.

Finnland. Finnene har gjenerobret Rovaniemi, det tyske hovedkvarter i Nord-Finnland. Det foregår voldsomme kamper i Torneådalen. Etter å ha inntatt Petsamo skal de russiske tropper i følge svenske pressemeldinger lengst i N ha nådd den norske grense på en 30 km lang strekning. Store tyske styrker har ifølge russiske meldinger blitt avskåret fra sine rettveier til den norske grense.

Østfronten. Fra den baltiske front meldes at russerne har avansert 20 km fra Riga og trekker ringen om de tyske tropper i Kurland tettere sammen. Russene tok 150 fanger på en dag. Insterburg i Øst-Pruessen er bombet. - Gatekampene i Beograd fortsetter. Et russisk kommuniikk melder at russerne har tatt 1.500 fanger i utkanten av byen. Russiske og romanske styrker i Nord-Trossylyvania har tatt en jernbanestasjon 20 km fra den Tsjekkoslovakiske grense. Det foreligger ingen meldinger fra Moskva om begivenhetene i Ungarn. Det tyske nyhetsbyrå (DIB) melder at øverstkommanderende for den 1. ungarske armé og hans stabsjef er gått over til russerne. Tyskerne og det nazistiske pilkorspartiet kontrollerer den ungarske krigkaster. Det blir gjort forsök på å få folk til å tro at Horthy har trukket sin erklæring tilbake og at det ikke var Horthy som talte. Denne påstand er åpenbart falsk. De tyske og ungarske meldinger stemmer heller ikke. Budapest-kringkasteren kan ikke påvise at tilbakekallelsen av Horthys erklæring om at han har bedt de allierte om våpenstillstand er riktig.

Italia. På adriaterhavssnittet rykker tropper fra 8. armé fram på bred front. Livergnano er inntatt.

Østen. I det vestlige Stillehav har amerikanske flygende festninger på angrepet Formosa. Dette store angrep har nå vart i over en uke. Japanske krigsskip som nærmet seg Formosa flyktet da de så den amerikanske armada. Dette er det virkelige forhold bak japanernes påstand om store sjøseire. Det er hittil ikke gjort noen skade av betydning på amerikanske slagskip eller hangarskip i Formosazonen, men 2 middelsstore skip er truffet av torpedoer. Flere hundre japanske fly er ødelagt foruten at en mengde japanske båter er senket.

Sverige. Kulalagereksperten til Tyskland er nå helt stoppet.

ERIT

Nr. 88 - 1. årg.

DET ADVARES MOT OVERANSTRENGELSE.

En plakat med denne ordlyd burde slåes opp alle steder hvor det blir utført arbeid som tjener tyskernes interesse. Riktignok er det undertiden vanskelig å avgjøre hva som bidrar til å tjene vårt eget folk og hva som bare gagner fienden. Men i de fleste tilfelle kan man etter en forholdsvis enkel vurdering finne ut hvem som har størst utbytte av dens daglige virke. En skal huske på at, det ikke utspekulerte var for å få ubåtbaser eller et utgangspunkt for farten "gjen Engeland" at tyskerne i 1940 besatte Norge. Og det er i all fall ikke disse hensyn som bevirker at tyskerne fremdeles fortrekker å beholde en 3.000 km lang utløper av sin Atlantwalje fremfor å gjennomføre en ny frontforkortning. Vår eksport til Tyskland, både av krigsfornødenheter og av artikler til sivilt behov, er ingenlunde stoppet.

Mange vil kanskje si at det til sitt siste alltid blir tyskerne som høster fruktene. De har maktmidlene og de nøler ikke med å bruke dem; de sørger i et hvert tilfelle for å skaffe seg det de selv trenger, og bare hvis det blir noe til overs, kommer turen til oss. Derfor går det ikke ut over andre enn oss selv om vi søker å legge vanskeligheter i veien for tyskerne. Resonnementet vil kjenner igjen fra dagsavisene. Premissene er riktige, konklusjonen gal. Tyskerne tar alt det de kan bruke og de sjenerer seg heller ikke for å raske med seg det de ikke kan bruke. Men herav følger at det vi vil ha, må vi "stjele" fra oss selv. Og det følger videre at vi må sørge for at det tyskerne får, blir så uegnet som mulig.

Andre tenker ikke en gang så langt som til den nevnte Aftenpostskes tankerekke. De er vant til å gjøre sitt arbeid ordentlig og raskt, de setter sin øre i ikke å skulke unna, og selv ikke fire års okkupasjon har lært dem at målestokken i dag må være en annen. Størsteparten av de norske arbeidere er sikkert blitt klar over de endrede forhold, men det kan ikke nektes at den tankeløse typen finnes og at disse folkene gjør meget skade på arbeidsplassene ved de press de i virkeligheten over på sine kamerater. Den skade de volder ved sin malplaserte iver og flid gjør seg først og fremst gjeldende der den daglige bedriftsledelse og arbeidsgiveren har samme innstilling. Ikke få industridrivende og forretningsmann - ofte store ettermiddagsjøssinger - bærer et sterkt preg av den skole hvis motto er: Business as usual. At funksjonærer med slike sjiefer ofte ikke våger "ta ansvar" for nedsatt arbeidstempo, mindre ytelse, dårligere kvalitet er forståelig, men ikke forsvarlig. For det er i dag noe som krever av oss alle personlig ansvar og personlig mot.

De fleste industrier og enkeltbedrifter yter nå bare en brøkdel av hva de før kunne prestere. Forklaringen er mangelen på nødvendige reparasjoner, bruken av alskens erstatninger i steden for fullgodt materiell og dessuten arbeiderenes fysiske svekkelse som betinges av de slette ernæringsmessige forhold. Dette kan ingen bestride, og forklaringen vil også række til når det blir tale om en kvalitets- og kantitetsmessig nedgang i ditt eget arbeid. Men det forhindrer ikke at du selv på hundre forskjellige måter kan være behjelpeelig med at det du er med å frembringe, blir minst mulig skikket for fiendens behov. En hver får ta sin oppfinnelsesrikdom til hjelp og vende seg til erfarte kamerater for å få gode råd. En hver må også prøve å avgjøre hvem som nyter godt av det håndens - eller åndens - arbeid en utfører. Oftere enn en skulle tro blir svaret: Fienden. Men hvis du skulle finne ut: Nei, dette er det bare mine landsmenn som får gleden av, da skader det ikke å tenke seg om enda en gang. Det er mere skadelig å overanstrengse seg i denne tiden. Skadelig på mange måter.

LAND

Fredag, 20. oktober 1944.

UMØVERSIKT.

Det er endel mennesker som har den oppfatning at det "ikke har hændt noe" i de siste ukene. Nå ble vi naturligvis nokså bortskjemt med militære resultater i den tiden da Frankrike og Belgia ble rullet opp, men av den grunn burde ikke folk miste enhver sans for proporsjoner. Det hender i virkeligheten atskillig. På østfronten har russene så å si renset hele Balkan, revet opp to tyske arméer og dermed fjernet en hver trussel mot sin nordflanke før den avgjørende offensiv på midtavsnittet - i virkeligheten et militært resultat av første rang. Og på det sørlige avsnitt har operasjonene mot Ungarn brakt dette land til randen av kapitulasjon, samtidig som truslen mot Tysklands sørgrønne stadig vokser og legger beslag på større og større troppestyrker, mens operasjonene ved Beograd og Niš avskjærer de tyske Balkandivisjoners retrettvei.

Også på vestfronten, hvor torrengvinningsene visstnok er beskjedne, øves det - selv i denne mellomfasen av opplading og etappe-utbygging - et meget heftig trykk mot vitale avsnitt av de tyske linjer, et trykk som får hele det tyske forsvarssystem til å knake i sine sammenføyninger og tvinger Berlin til å sette i verk stadig nye, mer og mer "totale" mobiliseringstiltak, samtidig som landets begrensede ressurser i mannskap og materiell nadeløst slites opp. Å si at det her ikke skjer noe, er det samme som å hevde at det ikke skjedde noe ved Caen og St. Lo i invasjonens to første måneder. För gjenombruddet fant sted, var det også mange militært ukyndige personer som hevdet en slik oppfatning fordi frontene ikke beveget seg, men i virkeligheten var det ved Caen og St. Lo at slaget om Frankrike ble avgjort. Krig er slik; perioder av store bevegelser avsluttes av perioder av stillingskrig, men det er ikke disse siste periodene som er de minst viktige for resultatet.

Operativt sett er det luftkrigen som i siste uke særlig er kommet i forgrunnen på vestfronten, med en uhørt intens bombing av de tyske forsyningssentrer bak Siegfriedlinjen. Lørdagen, da Duisburg ble utsatt for et nytt rekordangrep (9.500 tonn bomber på 18 timer) samtidig med at det ble rettet et storangrep mot Köln, viser hvilket fryktelig våpen de allierte har bygget opp i sin luftflåte. Svært lange kan ikke den tyske etappe og den tyske krigsproduksjon utholde slike slag, når materialforbruket i øst, vest og sør går mot nye høydepunkter. Ellers fortsetter i vest det veldige materialslag om Aachen og kampene ved Scheldeunningen for å åpne innseilingen til Antwerpen, hvis store, uskadte havn de allierte har så god bruk for til sine transporter.

Bortsett fra meldinger - foreløpig bare fra tysk side - om innledningen av en russisk storoffensiv mot Øst-Pruessen, er det særlig Ungarn som har krav på interesse i øst. Situasjonen er fortsatt uklar, men man kan gå ut fra at de proklamasjoner som blir sendt ut i Horthys navn, er falske. Selv om tyskerne ved sitt quislingkup har hindret en øyeblikkelig ungarsk kapitulasjon, kan de ikke hindre at uroen og forvirringen i landet brer seg. Fra å være en aktiv forbundsfelte er Ungarn gått over til å bli en byrde for Tyskland, et vanskelig håndterlig okkupasjonsområde. Opplysningsten-densens i høren er alt åpenbare, og det utpregede quislingsregime Szalasi kan ikke regne på annen støtte fra massernas side enn den som kan presses fram ved Gestapos hjelp.

ER DU FORSIKTIG.

De fleste av oss er av naturen lovlydige. Det passer oss best å følge gjeldende regler, og selv om vi er på det rene med de love og forordninger som gis av de nævnevnte selvinnsatte - eller tyskinnsatte - myndigheter er

I høy grad "ulovlig", skal det før mange en viss overvinneelse til å sette seg utover dem. Dessuten har man en viss - og ikke uberettiget redsel for å få noe med politiet å gjøre. Derfor er man forsiktige. Og mange er så forsiktige at de ikke en gang tør bringe videre en hemmelig avis, men må for en hver pris ikke foreta seg noe som innebærer en risiko, ikke f.eks. gi mat eller husly til noen som må holde seg i dekning.

Det er mange i disse tider som har vist seg overlegen uten frykt, derom vitner fengsler og konsentrasjonsleire, og det er kanskje i mange tilfelle folk som man ikke hadde ventet det av. Desværre er det også mange som skyr en hver risiko når det da ikke dreier seg om svartebørs, og som når de hører om en som er greppt straks er ferdig til å si: Ja, han var så uforsiktig. Og da mener de at vedkommende har deltatt i en eller annen form for hemmelig arbeid.

"Uforsiktig er man først og fremst når man snakker sleivet så man rører seg selv eller andre, hvis man leverer hemmelige papirer til folk man ikke er sikker på eller hvis man unødig provoserer. Men det er ikke "uforsiktig" å ta en risiko som er berettiget; hvor skulle vi ha stått i dag hvis det ikke helt fra første stund hadde vært noen som var villige til å risikere noe? Det var nødvendig at noen gjorde det, og den tid kommer kanskje da vi alle blir nødt til å gjøre det. Derfor kan vi ikke så godt straks innstille oss på å være "forsiktige" bare på den riktige måten.

NORGESNYTT,

Tirsdag ettermiddag skjedde det en voldsom eksplosjon på Lilleaker skole, som er rekvisert til bolig for tyske soldater. Stor skade oppsto på bygningen og et stort antall tyske soldater skal være drept og såret. -

På en konferanse i Trondhjem, hvor tyskerne hadde sammenkaldt alle byens leger, ble tolv av byens mest kjente leger arrestert som gisler. Navnene på ni er hittil blitt meddelt. De er: Øyenleggen, Lyche, overlege Schram, røntgenspesialisten, Bohne, og legene Bratt, Holum, Schnitter, Kind, Cappelen og Stub. Arrestasjonene rammer byen hardt, da byens leger har en usedvanlig stor arbeidsbyrde, bl.a. på grunn av det store antall tvangsarbeidere som er sendt til byen og nærliggende distrikter. - Ellers fortsetter massearrestasjonene i Trøndelag, Namsos, Steinkjær og Levanger. Blant de arresterte finnes også mange stortingsmenn, tidligere ordførere og tillitsmenn i tidligere politiske partier. Bare i Levanger er det blitt fengslet 41, ansette innbyggere. Rassiaene har skjedd etter anvisninger fra den beryktede angiver Rinnan, som hadde utarbeidet spesuelle navnelister. Rinnan har flere ganger vært utsatt for attentat, men har klart seg takket være den sterke bevakning som tyskerne har gitt ham. -

Det moddles nå at den tyske ubåthavn i Laksevåg ble alvorlig skadet ved flyangrepet i begynnelsen av måneden. Det befant seg 17 tyske ubåter, som var overført fra franske havner. 3 fullt utrustede ubåter sank under angrepet, mens flere andre ble skadet. Selve ubåthavnen fikk flere fulltreffere og betongbunkersene fikk betydelige skader. Det er imidlertid vanskelig for en legmann å avgjøre om ubåthavnen er ødelagt for lengre tid.

PRESSEKLIPP.

I England er kaffe, brød, mel, fisk, poteter og grønnsaker ikke rasjonerert. (Fi sk kan av og til være vanskelig å få i visse byer, de andre varer er det alltid rikelig av). Ukerasjonene er: Ca. 1/2 kg kjøtt, 120 gr. bacon, 180 gr. smør og margarin, 60 gr. matfett, 240 gr. sukker (syltesukker i tillegg), 90 gr. ost (tilleggsrasjon for tungarbeidere som ikke har høye til å spise i kantiner), 60 gr. te, 60 gr. sjokolade. - Pr. måned utdeles i alminnelighet 3 egg og tørkede egg svarende til 6 egg. Et ekstrakort med 24 merker gir hver måned adgang til kjøp av forskjellige varer etter valg. For kjøp av 1/2 kg av følgende varer må forbrukeren gi: For tørket frukt 12 merker, hermetisk frukt 6, sirup 8, kjeks 4, havregryn 2. Melkerasjonene for barn og mødre er om lag som hos oss, for voksne er det lite melk i vinterhalvåret, men hermetisk melk kan fås på ekstrakortet. Frisk frukt er gjerne forbeholdt barna, likeså trane, men det har også vært å få i fritt salg. - Det er påbudt at alle fabrikker på over 250 arbeidere skal ha en kantine hvor det serveres førsteklasses mat uten merker. Om lag 3 millioner skolebarn får hver dag et måltid varmt mat. På restaurantene kreves ikke rasjoneringsmerker.

HYHETENE TORSDAG.

fronten. Etter hårde kamper i Karpatene har den røde armé krosset tyske forsvarsstillinger og trenger nå på bred front fram over slettene i Slovakia og det nordlige Ungarn. Russerne er i ferd med å omgå hele det tyske forsvar i den østlige del av Ungarn, og sammenbruddet i Karpatene kommer etter at den første ungarske arme har vendt sine våpen mot tyskerne. Samtlige pass i Karpatene fra Dukla-passet i V til Tartar-passet i Ø, totalt 7, befinner seg i russernes hender, og tanks, artilleri og infanteri strømmer i veldige kolonner inn i Slovakia, Ruthenia og det nordlige Siebenbürgen. 16 tyske divisjoner som står Ø for elva Thissa trues med å bli omgått. I en dagsordre fra Stalin onsdag aften til general Petroff, sjef for 4. ukrainske armé, meldes at russene har brutt gjennom de tyske stillinger på en 275 km lang front og i et dyp av 50 km. Den røde här har felet tvers over Ruthenia, erobret byen Sighet og forenet seg med general Malinovskis styrker som rykker fram fra S. Man regner med at det russiske gjennombruddet inn i det nordlige Ungarn kommer til å påskynde utviklingen i Budapest. Byen trues nå både fra NØ, Ø og S. Sterke russiske og romanske styrker er gått over Thissa, SV for Budapest, halveis mellom grensen og hovedstaden. - I Jugoslavia har russiske og jugoslaviske tropper angrepet det siste distrikts i Beograd, som er på tyskernes hender. Jugoslaverne har utslettet 5.000 tyskere. Tenger Ø har bulgarerne vært med på å ta to jugoslaviske byer. I Lettland står trappene 40 km V for Riga, og rykker raskt mot Windau. Tyske meldinger, som går ut på at russene har innledet en offensiv mot Øst-Preussen og at de skal stå flere km inne på riks-tysk område, er ennå ikke bekroftet i Moskva. - Det følger pålitelige meldinger om at tyskerne og de ungarske nazister ikke mestrer situasjonen i Budapest. Det meldes om gatekamper og at tyskerne kjører med Tiger-tanks gjennom gatene. Szalasi har dømt et nytt statstøstbestående av medlemmer av Pilkorspartiet, da det alminnelige politi ikke kan greie å ordne opp i streik og stridigheter mellom nazistene og ungarnene. Det meldes fra Stockholm at den ungarske legasjonen der har fulgt eksemplet fra Schweiz og Danmark og ønsker ikke Szalasi. To av attachene hevdet at de tilhører pilkorspartiet og har gjort forgjeves forsök på å øversta legasjonen. De er nå fjernet etter anmodning fra den svenska regjeringen.

Finnland. Etter inntagelsen Rovaniemi rykker finnene videre fram og står i en angrepsretning 80 km fra byen og i en annen 40 km. De har nådd Kemi-jervi. Fra Moskva meldes at finnene allerede på mange punkter har oppfylt våpenstillsstandsbedingelsene. Porkkäladden er rømmet, flyplasser stilt til disposisjon og krigsfanger og politiske fanger løslatt.

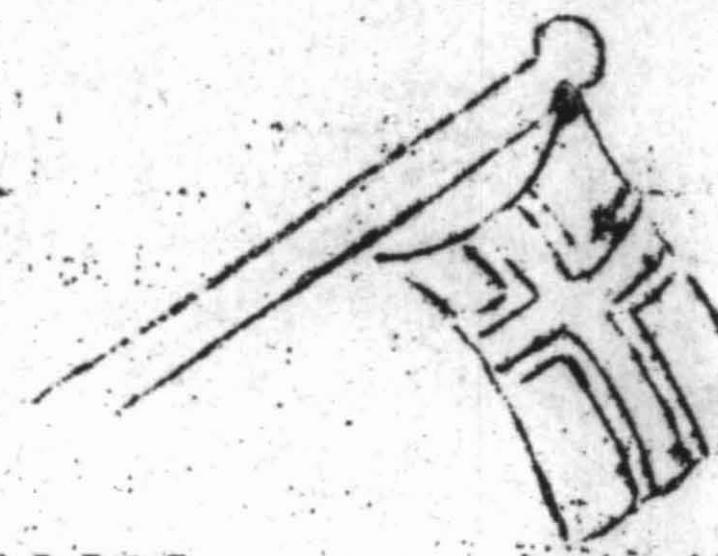
Vestfronten. I Vest-Nederland klammer tyskerne seg krampaktig til øyene og stillingene ved Schelde munningen, da de er klar over hvor betydningsfullt det er for de allierte å kunne bruke Antwerpens havn. Den tyske motstand blir svakere, og kanadiske tropper har brutt seg lenger inn mot det tyske infanteri. Fransktalte avdelinger står mindre enn 1 km fra Bræskens. Lenger N, på nordsiden av veiene til Beveland, har tyskerne forsøkt å gjenerobre Wohnsdrecht, men de kommer ingen vei. Ø for kilen gjennom Nederland har de britiske styrker befridd den nederlandske by Venruij, og rykker mot Maas og tyskegransen i østlig og sydøstlig retning. S og SV for Venruij har 2 britiske styrker sluttet seg sammen. I Aachen har amerikanerne i dag innledet et nytt angrep. Flere tyske forsök på å unsette byen er slått tilbake. Britiske bombefly har foretatt presisjonsangrep mot hus i den nordvestre del av byen, som tyskerne framdeles holder.

Flyangrep. Over 1.000 tunge amerikanske bombefly angrep mål i Mainz og Ludwigshafen-Mannheim-området. De var eskortert av over 700 jagere.

Paris-radioen. uttaler i anledning av Hitlers Volksturm, hvis eneste militære kjennetegn er armbånd, at mange medlemmer av de franske innlandsstyrker ble pint og myrdet fordi tyskerne krevet at menn som bare hadde armbind skulle behandles som franc-tireurer. Forøvrig uttales om proklamasjonen at teppet er gått opp for sista akt, og at ingen kan både arbeide og sloss.

Planene for militäradmiristrasjonen i Tyskland er nå offentliggjort av de allierte. Den tyske regjering og dens myndighet oppheves. Krigsforbrytere arresteres og stilles ikke for militærret, men holdes i varetak til rettengang kan finne sted. Dødsdom for å ha radiosender og for vepnet motstand. Overskridelse av den tyske grense fra 1937 er forbudt. Politiske fanger løslates.

FRITT

LAND

Nr. 89 - 1. årg.

Mandag, 23. oktober 1944.

KRIGEN OG ENGLANDS ARBEIDERE.

De fire årene som ligger mellom Dunkerque 1940 og Normandie 1944, betyr den største kraftanspennelse i Englands historie, og de har gitt Churchill en plass ved siden av William Pitt i verdenshistorien. Med rette har han fått æren for reisningen av invasionsstyrkene, men den dypeste årsak til at han har maktet kjampeoppgaven, er at han bare er eksponenten for den stolteth og seige livsvilje som preger hele det engelske folk. Fordi de engelske arbeidere så å si uten unntak fra første stund gikk inn for å redde Europa fra nazismens forbannelse, var det mulig å nå det churchillske tempo i opprustningen. - Under forrige verdenskrig var en stor del av arbeiderbevegelsen i England motstandere av krigen, de hadde ikke gitt opp håpet om å kunne appellere til de tyske arbeidere, og de var utpreget pasifistisk innstilt. Foran den annen verdenskrig hadde arbeiderbevegelsen derimot på forhånd gjort seg fortrødig med at Hitlerregimet bare kunne knuses med militærmakt, og det var arbeiderbevegelsen som reiste den skarpeste opposisjon mot Chamberlains litthetenpolitikk. Ved krigsutbruddet sluttet arbeiderpartiet en overenskomst med de borgerlige partier om ikke å bekjempe hverandre ved suppleringsvalgene, men de avslo tilbuddet om å la seg representere i regjeringen. Arbeiderbevegelsen var derfor ikke kompromitert ved Chamberlainpolitikken, og da Churchill kom til roret, var arbeiderpartiet villig til samarbeid. Fagbevegelsens sterke mann, Ernest Bevin, som hadde skapt det mektige transportarbeiderforbundet, ble arbeidsminister. Han har hovedåren for den radikale reorganisering som ble gjennomført i landets arbeidsliv, og som har ført til at i 1943 23 millioner kvinner og menn i Storbritannia hadde full dags beskjeftigelse i krigsindustrien eller de vepnede styrker. Et imponerende tall i betrakning av at landet har 16 millioner mannlige og 17.25 millioner kvinnelige innbyggere i alderen 14 - 65 år. - Ved frivillig overenskomst ga arbeiderne så lenge krigen varer, avkall på mange av de rettigheter de hadde kjempet seg til gjennom generasjoner, streikerett, 8 timers dag og rett til fritt å velge sin arbeidsplass. Sommeren og vinteren 1940 var det som en bosottelse hadde greppt Englands arbeidere; i de uferdige og utilfredsstillede fabrikkene ble det arbeidet døgnet rundt, uten at noen spurte etter arbeidstidens lengde. Da den verste faren var over, ble en mer rasjonell drift innført, arbeidstiden ble satt ned - den var i juli 1943 gjennomsnittlig 53 timer uke for voksne mannlige industriarbeidere, 46 timer uke for voksne kvinner, 3-5 timer kortere for ungdom. - Arbeiderne har ikke bare ofret på krigens altér, de har også vunnet en rekke fordeler. Lønnsnivået er hevet, først og fremst for de laveste lønnsgrupper. Landarbeiderne har fått løvfestet minstelønn, som er økt med ca. 100 % under krigen (leveomkostningene er gått opp med ca. 30 %), gruvearbeiderne er kommet opp på samme lønnsnivå som höyt kvalifiserte industriarbeidere, kvinnene har i mange tilfelle oppnådd samme lønn som mennene. Den utstrekkte statskontrollen over krigsviktige industrier har vært til gunst for arbeiderne, og det er under ledelse av arbeidsministren satt i gang et stort sosialt velferdssarbeid for arbeiderne. Med det forsterke tempo som krigen krever, er mange arbeidsulykker ikke til å unngå, men det blir gjort meget for å verne om arbeidernes helse, og sunnhetsstilstanden er bedret under krigen i de dårligst stilte lag, takket være bedre lønn, en rikelig rasjonering og alle de utmerkete bedriftskjøkkener. - Regjeringens finansieringspolitikk har gått ut på å dekke mest mulig av krigsomkostningene gjennom direkte skatter, først og fremst på store inntekter og formuer. De indirekte skattene, som tynges mest på småkårsfolk er ikke økt i samme forhold som de direkte, og det gjøres stor forskjell på nødvendighetsartikler og luksusvarer. Matvarer og en del andre livsviktige varer er unntatt fra omsetningsskatten. Den voldsomme beskatningen av høye inntek-

ter har bidratt til å jevne ut den sosiale kløften som har vært en forbannelse i det engelske samfunn. (I 1938 hadde 12.000 personer i landet en nettoinntekt på 4-6.000 pund, 1941-2 var tallet redusert til 1.170.) Samarbeidet mellom industriledelse og arbeidere får et godt uttrykk i de rádgivende produksjonskomiteer med representanter for begge parter som er dannet i alle regjeringens rustningsbedrifter og i en rekke andre. De har bidratt meget til å øke tempoet i produksjonen og stimulere arbeidsgleden. - Men krigen har ikke opphevd det dype klasseskillet i England, og tyske aviser har gjort megen blåst av de streikene som har vært i England under krigen. Særlig i gruveindustrien har det vært en del konflikter, som har sin rot i tiden før krigen. Gruveindustrien har lidt under en alvorlig depresjon like siden forrige krig, og gruvearbeiderne har alltid hørt til de steileste arbeidsherrer som har satt seg i mot alle forsök på å få landsomfattende tariffavtaler og statskontroll. Under krigen har gruvearbeiderne oppnådd disse fordelene, men det har likevel vært nödvendig å utskrive arbeidere til gruvene. Etter konflikten våren 1944 fikk gruvearbeiderne en avtale som med deres 40 timers arbeidsuke sikrer dem den høyeste timelønn av alle britiske arbeidere. Avtalen skal gjelde til 1948. Det er rimelig at det også har vært en del konflikter i den nye krigsindustrien som trekker til skarer av uövede og udisiplinerte arbeidere, men tallet på tapte arbeidsdager p.g.a. streik har likevel i løpet av krigens første fire år vært mindre enn 1/2 dag pr. arbeider, d.v.s. omtrent fjerdeparten av det det var i samme tidsrom forrige verdenskrig. - Med freiden i sikte er arbeiderne etter med større iver gått i gang med å drøfte sine egne problemer. Det er klart at det er mange muligheter for konflikter når krigsadministrasjonen skal avvikles. Alle er enige i at arbeidsløsheten er den store fare som må unngås, men det er meget delte meninger om i hvor stor utstrekning regjeringen skal beholde kontrollen over samferdselsmidler og industri. Det konservative parti er stort sett stemt for å gå tilbake til privat drift hurtigst mulig, mens arbeiderne, særlig i gruveindustrien, ønsker å beholde statskontrollen. Det har også vært en del misnøye blant arbeiderne med at regjeringen ikke setter større fart i arbeidet med sin store sosiallovgivning. Den engelske arbeiderbevegelse er tradisjonsbundet og, bortsett fra enkelte grupper, lite revolusjonær, men den har styrket sin makt og selvfølelse under krigen. Samarbeidet med den russiske fagbevegelse, som er begynt under krigen, betyr en styrkelse av de radikale tendenser som kan komme til å spille en stor rolle etter krigen.

SPANIA.

Franco begynner å få vanskeligheter. Ifølge svenske pressemeldinger har det blusset opp kamper på store strekninger på grensen til Frankrike. Spanske republikanske partisanstyrker foretar raststører oven grensen med støtte av sympatisører blandt befolkningen. Disse spanske partisanene har spilt en stor rolle under befrielsen av Syd-Frankrike. De tilhører en Anti-Franco bevegelse "Junta de Union Nacional" og det dreier seg om en samlet styrke opptil 100.000 mann.

Franco har flere ganger protestert hos de Gaulle - men uten svar. Han har til og med tilbuddt de Gaulle hjelpe til å undertrykke "terroristiske maquislementer" i Syd-Frankrike. Likeledes for å sikre seg popularitet og sikker posisjon framover har han bunnskrapet det allerede skrapete Spania og sendt mat og klar til Belgia. Det har vært sterk opposisjon i Belgia over at disse forsendelser er blitt mottatt. Den franske republikanske pressen har gitt uttrykk for håp om en rensningsaksjon i Spania av spanierne selv og spanske republikanske flyktninger i Frankrike, som har unngått tyskere og collab-rasjonister, har mødt sterkt sympati hos motstandsbevegelsen i Frankrike. Det går også en strøm av Francoffensivlig propaganda - trykt på fransk

side - over grensen.

Spania var det første land i Europa som åpent tok avstand fra facismen, men republikanerne ble nedkjempet og undertrykket med støtte av tyske og "svartskjorter". Regjeringen fikk liten eller ingen støtte av det øvrige Europa, og selv Churchill uttalte nylig at Spanias innenrikspolitikk var et "indre anliggende".

Det er av interessa å lese en artikkel i den konservative avis Yorkshire-post, hvor det framholdes at en opprettelse av monarkiet i konstitusjonelle former sannsynligvis var den beste løsningen av det spanske innenriksproblem.

Selv fra konservativt hold synes man således å tro at Franco-regimet ikke blir av lang varighet.

VANN I ÖRENEN - POTETER I NORGE.

Det fortelles fra pålitelig hold at bøndene i dag helst selger sine poteter på "svartebørsen" til priser, som ligger 100% eller mere over maksimalpris. Det minner oss om en historie fra en annen krig, hvor det fortelles at under et felttog i örkenen hadde en enkelt tropp satt seg i besittelse av den eneste tilgjengelige oase, og til tross for at soldatene holdt på å tørste ihjel, nøktet de å utlevere vann for soldatene hadde gitt fra seg alle sine penger og verdigheten. Det fortelles intet om nasjonaliteten til disse høkere, men det skulle ikke forundre oss om de ved nærmere granskning ville vise seg å være vissne norske bønder.

N O R G E S N Y T T.

D/S "Standard" tilhørende J. B. Stang ble torpedert utenfor Bodø den 14/10. Skipet ble truffet midtskips og delt i to. - D/S "Christiania", Sønnenfjeldske Dampskipsselskap, er gått på en mine utenfor Ålesund om formiddagen den 19/10. Skipet kom inn til byen ved egen hjelp, men sterkt skadet. - L/S "Inger Johanne" tilhørende Jacob Kjøde, ble torpedert utenfor Akerøya mellom Kristiansand og Lillesand lørdag den 14/10. Skipet hadde både tysk og norsk mannskap om bord og samtlig omkom.

I pakker med tysk sigarettpapir er det under stemplet fundet en trykt redeggjørelse til arbeiderne i krigsindustrien for hvordan sabotasje mot maskinene og maskindelene bør utføres.

P R E S S E K L I P P.

Krigsdepartementet i USA meddeler at Japan i de ni første månedene av 1944 har mistet 6.394 fly og 1.237 skip.

Da den finske befolkningen etter evakueringen vendte tilbake til de befrieide distrikter i Nord-Finnland, ble det konstatert at tyskerne i stor utstrekning hadde plassert minor i bl.a. ovner og skorsterne. Da det ble gjort opp ild inntraff voldsomme eksplosjoner. Flere gårder er blitt helt ødelagt og endel personer drept.

I følge meldinger fra Moskva er over en halv million sivipersoner og russiske fanger blitt drevet i døden av tyskerne i et område, omfattende distrikter av Ukraine.

I København blir det nå opprettet et kommunalt vaktmannskap på mellom 600 og 800 mann. Vaktmannskapet blir bare bepaltet med battonger. Videre blir det opprettet en utrykningskommando som kan tilkalles ved innbrudd eller ved overfall på gaten.

N Y H E T E N E S Ö N D A G.

Vestfronten. V for Nijmegen - ramspringet i Nederland har britiske og kanadiske tropper satt i gang et nytt angrep mot Hertogenbosch. 2. britiske armé avanserer vestover langs to veier, og har nådd 8 og 12 km fra byen. Ved toppen av ramspringet har troppene avansert 1 km. I for Antwerpen er det satt i gang et nytt angrep, og de allierte har trukket seg sammen i Esschen en landsby ved den nederlandske grense. De står nå 12 km S for Rosendal og har avansert 16 km på to dager. I det siste døgn er det tatt 500 fanger. Scheldelommen holder nå på å utslettes. Kanadierne holder halvdelten av Breskens og Zeebrugge. - Aachen ble erobret fredag. Det meldes at det inn til nå er tatt 11.500 fanger. Amerikanerne fortsetter framrykningen NØ for Aachen tross heftig motstand. I Belfortapningen meldes det om god framgang.

Frankrike. Et stort område i Frankrike, bl. a. Paris, er fra i dag under den franske regjerings kontroll, idet det er skilt ut en innlandssone fra den militære sona. Denne nye innlandssonen går V for en linje Boulogne-Ardennene-Rhone-dalen til Marseille. 80% av de franske innlandsstyrker, d.v.s. omtrengt 1/4 million mann er gått inn i den regulære franske hær for resten av krigen.

Østfronten. Beograd ble befridd av den røde arme fredag og samme dag erobret jugoslaviske styrker havnen Dubrovnik. I følge de siste meldinger har russiske og romanske tropper befridd Kragujevac omkring 100 km S for Beograd. Det viser her at tyskerne har rettet 6.000 menn og gutter fordi noen tyske soldater var drept. Russiske tropper nærmer seg nå Budapest fra tre kanter. De har inntatt jernbaneknutpunktet Baja ved Donau. Andre styrker rykker fram langs jernbanen fra Szeged mot Budapest, og en tredje angrepsstyrke rykker fram fra Debrecen, som ble erobret fredag. De rykker også nordover fra Debrecen og holder på å ige tyskerne og ungarnene ut fra Satu Mare, den siste by de holder i Transsylvania. - Bombefly fra Italia har angrepet jernbanemål i Budapest og men og i det nordvestlige Jugoslavia. Det meldes at mineliggjøringen av Donau har voldt den største forvirring. - I følge tyske meldinger skal russiske styrker ha nådd Tilsit. Dette er ikke bekref tet fra Moskva.

Hellas. På det greske fastland nærmer britiske tropper seg Lamia, 116 km NV for Athen. Det første allierte forsyningsskip er løsset i Pergus. - Lemnos, ved innseilingen til Dardanellene, var befridd. 400 tyskere ble tatt til fange.

Finnland. Finske tropper forfølger tyskerne langs veien til Petsamo og norskegrensen. I Torneådalen har tyskerne betydelige tap. - Det finsk-russiske selskap i Finnland har sendt en hilsen til Stalin. Paasikivi er selskapets formann.

Italia. 8. armé har framgang langs Adriaterhavskysten. Cesena er befridd og troppene har nådd elva Savio over en bred front. Et bruholde er etablert på nordsiden av elva. 5. armé har inntatt en rekke stillinger opp i fjellene foran Bologna.

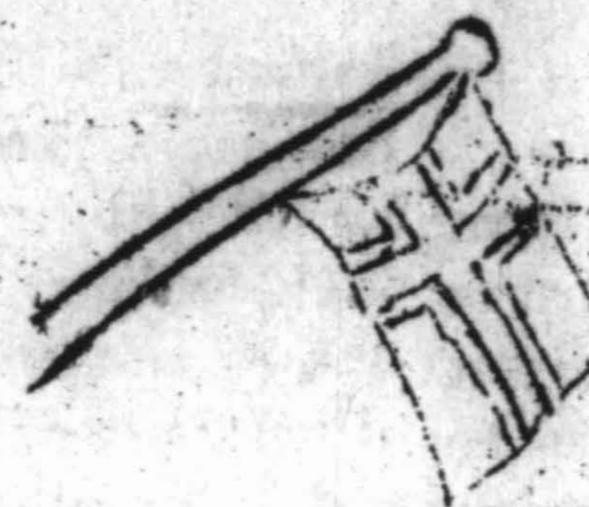
Flyangrep. Godt og vel 1.100 amerikanske bombe fly eskortert av 750 jegere angrep i dag industri- og kommunikasjonsmål i Hannover, Braunschweig, Minden og Hamm. Britiske fly angrep skip på Haugesunds havn lørdag ettermiddag. To forsyningsskip ble satt i brand, og to luftvernskip angrepet. Flyene møtte kraftig luftvernild. Et fly gikk tapt. Britiske fly foretok en inngående ettersøking etter skipsfarten langs norskekysten, men fant ingen skip underveis. Russiske fly har angrepet en fiendtlig konvoi i Varangerfjord. Tre skip ble senket og 14 tyske fly skutt ned.

Churchill kom tilbake til London søndag ettermiddag.

Stillehavet. Allierte styrker har begynt frigjøringen av Filippinene. Amerikanske styrker gikk onsdag i land på østkysten av øya Leyte, en av de største øyene i gruppen. De har god framgang og det skal nå være landsatt 100.000 menn. To byer og to flyplasser er erobret. Amerikanerne kan nå de holdt disse flyplasser bombe et hvilket som helst sted på Filippinene og japanske konvojer i Det Gule Hav. To motangrep er avsluttet. Japanske fly angriper bare i dag og i skarringene. Britiske krigsskip har angrepet japanske stillinger på Nicobarøyene i Det Indiske Hav, S for Burma.

Norge. Sverre C. Næss fra Fagernes er død i tysk konsentrationsleir. Han ble 29 år gammel og var nygift. Han ble sendt til Tyskland 8. september. - Mell til 11. oktober ble et depot tilhørende arbeidstjenesten plyndret for uniformer, redskaper og annet utstyr. AT-fakten ble igjet bort. - Preston Haug i Levanger er fengslet. Samme formiddag han ble arrestert hadde han hatt konfirmasjon, NS-presten i byen hadde ingen konfirmanter, og folk trodde at han som står bak arrestasjonen. - Det foreligger nå nærmere enkeltheter om arrestasjonen av legene i Trondheim. De var foreslatt et kontingentkrav på 100 kroner til det nazistiske legeforbund, som de nektet å betale. Legene ble innkalt til konferanse hvor de ble arrestert. Etter å ha sittet et døgn ble alle sluppet ut unntaket en, som ble holdt som gissel. De andre fikk en ukes frist med betalingen. - I Drammen er det i disse dager foretatt en rekke arrestasjoner. Blant de arresterte er fru advokat Seberg og hennes datter. Advokat Seberg var som det vil erindres en av de omkomne med "Westfalen".

F R I T T

L A N D

Nr. 90 - 1. årg.

D E N G O D E V I L J E .

Vi er alle soldater på hjemmefronten. Alle kjemper vi for ett mål; et fritt Norge.

Det samme gjør de der ute som har måttet forlate Norge enten fordi de satte alt inn i kampen her hjemme og til slutt måtte flykte, eller frivillig forlot landet fordi de da best kunne fylle sin oppgave i kampen for et fritt fedreland.

Hjemmefrontens og utefrontens kamp er den samme, målet er det samme og den enkeltes innsats er like betydningsfull enten den gjøres her eller der. Det er det at vi vil gjøre noe som teller, at vi har vilje til om nødvendig å ofre alt.

Hjemmefrontens kamp må nødvendigvis føres på en annen måte enn utefrontens. Kampen ledes av Hjemmefrontens Ledelse, som er vår øverste lovlig myndighet, og som vi alle plikter å være lojale mot og hvis anvisninger vi må og skal følge. Hjemmefrontens Ledelse kan imidlertid ikke nå fram til alle; det ligger i sakens natur. Derfor beror den enkeltes kamp meget på egne bestemmelser og eget ansvar. Alle kan ikke være like godt orientert som de som sitter aller øverst, og er fullt informert om de avgjørelser som tas og de retningslinjer som stikkes ut. Det kan derfor hende at en enkelt i sin kamp kan gå for langt; at viljen er nesten for god. En kan børre ting som en helst ikke skulle komme når. Det er naturlig for en hver nordmann å si fra når han ser noe som er vrangt eller galt, eller når det er noe han eller hun personlig er overbevist om vil gavne vår felles kamp mot vold og undertrykkelse. Imidlertid kan det ligge taktiske hensyn til grunn for at enkelte ting ikke skal gjøres. Taktiske hensyn som kan fremme saken bedre enn de uinformerte vet.

Men la oss derfor ikke kritisere disse som har den gode vilje. De som kanskje er villige til å ofre mer enn de fleste andre. Vi kan komme til å ødelegge deres innsats, og av disse som regel unge idealister skape desillusjonerte mennesker og kanskje så den første splid som etter krigen vil vanskeligjøre oppbygningen av vårt utplyndrete og herjete land. La oss velfulle dem om mulig; la oss utnytte det kraftoverskudd de representerer. Det er ikke for mange av disse ildsjeler, og vi trenger så sart dem vi har. Alle må vi vise vår gode vilje - viljen til et fritt land.

D E N S I S T E O L J E .

Eisenhowers appell: Drivstoff, - olje og bensin, - er et av tyskerne siste punkter under sluttoppkjøret som nå pågår. Allierte frontmeldinger har i den senere tid vist at den tyske krigsmaskin tar til å halte, - mange ten på drivstoff tar til å bli katastrofale.

I en proklamasjon fra det allierte hovedkvarter for ledene understrekker Eisenhower at dette ikke bare kan tilskrives bombing, krigsoperasjonene og de politiske hendinger i den senere tid. Eisenhower uttalte også åpent at klokt ledede og dristig gjennomførte sabotasjoner av Europas forskjellige hemmelige hjemmefrontarmer hadde en stor del av æren for at "Hitler måtte kjøre på krabbegeir i dagens kappløp". Han avsluttet med en appell til alle ansvarlige hjemmefrontledelser om å fortsette kampen mot fiendens drivstoff-resurser. - "Hver liter bensin og olje som ødelegges for fienden forkorter krigen et sekund" var hans sluttord.

Vår linje: At vår ansvarlige hjemmefrontledelse har fulgt hans ordre fram til klart av de siste begivenhetene her hjemme. Kampen mot fiendens drivstoff-resurser er åpenbart glimrende ledet etter ansvarlige og veloverviste planer. Og at den gjennomføres utmerket av våre "fantomsabatører" så selv tyskerne innromme. Atskillige tusen tonn olje og bensin er blitt tilintetgjort de siste månedene, - uten tap av norske liv, med mini-

Onsdag, 25. oktober 1944.

mal skade på norsk eiendom. Ansvarlig planlegging og dristig gjennomføring er i seg selv beviser på dyktig ledelse og garanti for heldig gjennomføring av de forskjellige "felttag" her hjemme.

Hen vi benytter nok en gang anledningen til å understreke at hele folket må respektere vår ansvarlige aksjonsledelse. Den vet hva som må gjøres og hvordan og når det best kan gjøres. - Ingen må derfor sette i gang noen aksjon på egen hånd, - uansett hvor god hans mening eller hans plan måtte være. Stikker man nemlig pinner i hjulet for aksjonsledelsen gjør man saken og landet en tvilsom tjeneste, - Lager kan hende istedet pinner til likkister. Altså ingen må gå til noen aksjon uten etter ordre fra vår ansvarlige ledelse.

Preidige sabotører på Sørena: Et av de største oljelagere i Sør-Norge lå i Norsk Vacuum Oils lagerskur på Sørena. Etterhvert som jorden bokstavelig talt tok til å brenne under føttene på både det ene og annet og ettersom de tyske oljelagere tok til å skrumpe inn, henholdsvis flyte ut, med en slik hastighet at von Falkenhorst personlig måtte sende ut et skarpt og truende direktiv om "forsvarlig lagring og bewokning av de gjenværende oljelagere", besluttet tyskerne å flytte lageret fra Sørena.

I åpenbar ørbödig respekt for foreningen "Fantomets venner" ble lageret beordret flyttet til et sikkert sted hvor en 23 mann stor vaktstyrke skulle inngå med sine liv for at sabotører og busemenn ikke skulle få adgang. Flytningen ble berammet til torsdag 12/10. fra kl. 12 og utover.

Torsdag 12/10. kl. 9.30 ankom en lastebil, - tilsynelatende en luftwaffebil, - til lageret. På bilens lasteplan befant seg, - trass i nazimyndighetenes forordning, - en munter skare unge menn. Da de ankom befandt det seg 15 tyskere i lageret. Disse skulle forberede flytningen. Lastebilen med de unge menn ventet höflig til tyskerne dro bort til velfortjent frokost, vinket nedlatende til de bortdragenes "oljebeskyttere" og dro inn i lageret for å forberede noe annet. Der holdt de opp samtlige tilstede værende nordmenn og ruslet rundt i ro og mak en halv times tid og plasserte både det ene og annet for å sikre seg at oljen virkelig ble fjernet fra Sørena. Til slutt førte de samtlige nordmenn i området vekk fra lageret med den noe dunkle grunnen at "det kunne bli i varmeste laget der", - puslet med noen fyrstikker og dro av gárde.

Umiddelbart etterpå oppsto det påfallende nok en kraftig brann i samme lager. Trass i brandvesenets i grunnen litt for iherdige anstrengelser lykkes det ikke å snytte Oslo for et praktfullt bål.

I løpet av de kommende to timer mistet tyskerne her 1.000 fat verdifull olje, - av disse var 100 fat hele deres norske restbeholdning av en spesielt fint raffinert art til bruk for spesialinstrumenter i ubåter og fly.

200.000 liter brandt opp på to timer. Og vi har Eisenhowers ord "hver liter ødelagt bensin og olje forkorter krigen et sekund". To døye timer for tyskerne, - to lange krigsdøgn innspart og avskrevet på den norske hjemmefronts konto. Takk for det ledelse og sabotører.

S V A R T E B Ö R S E N I P A R I S M Å S N A R T S T E N G E .

Den tyske propaganda durerer i vel med å beskrive de redselsfulle tilstander som inntrer så snart de høyinnede tyskere må forlate et okkupert land. Det oppstår straks borgerkrig, hungersnød, epidemier og allverdens ulykker. Meningen med propagandaen er, at de folk som ennå er slaver skal gripe til våpen for å beholde det milde og forståelsesfulle nazistyre. Men de undertrykte folk vet at tyskerne lyver, 4 1/2 års besettelse har lært dem det. Slik er det også med skildringen fra Frankrike. Det er klart at forsningstjenesten der - og spesielt til en millionby som Paris - er vanskelig å bygge opp etter en lang besettelse og en hard krig. Men at de allerede er kommet langt og at situasjonen er totalt forandret nå sammen-

lignet med okkupasjonstiden er sikkert. Det er ikke bare det at de flere hundre tusen grådige fremmede som skulle ha det beste og det meste, er forsvunnet. De allierte styrker lever utelukkende av hva de selv fører med seg, men alle de meningsløse restriksjoner mot forsendelser, som vi kjenner så godt til her hjemme, er borte. Og forsyningene utenfra begynner å strømme inn helt regelmessig. Det svenske blad "Dagens Nyheter"s korrespondent i Paris meddeler at mattilförslen ennå ikke er "helt normal" (korrespondentens eget uttrykk), men den har allerede overskredet den fastsatte minimumsmengde 4.600 tonn pr. dag. Tildelingen av brød og mel overskridt behovet, mens det ennå er for lite av melk, fett og poteter. Men framhever korrespondenten: "or svartebörsens "grosserer" er dette en ren katastrofe". Svartebörsprisene for smör er sunket med 60 % på et par måneder. En av grunnene for den bedre situasjonen er samordningen og rasjonaliseringen av transportene.

P R E S S E K L I P P.

Utenriksminister Eden talte fredag 29. september i Underhuset om britisk utenrikspolitikk i dag og i nærmeste framtid. Talen er blitt oppfattet slik at Mr. Eden vil gjenopplive den fransk-britiske militärliaisen, hvor også Holland, Belgia og Norge skal innbys til å være med. Ingen av disse landenes representanter har imidlertid villet ta standpunkt til et slikt spørsmål før de har kunnet snakke med de nyvalgte nasjonalforsamlinger. Mr. Eden uttalte også at den britiske utenrikspolitikk nå som før først og fremst strebet etter varig enighet mellom England, Russland og USA. -

500.000 grekere er døde av sult og sykdom under den tyske okkupasjonen. Dessuten er 140.000 grekere henrettet av tyskerne. -

En person som nettopp er kommet til Sveits etter et lengre Tysklandsbesök har fortalt "Daily Mails" Geneve-korrespondent, at Hitler f.t. lider av ustanske nervesammenbrudd. Til Berchtesgaden kommer det nesten dagstøtt billkolonner med krigsmateriell, bl.a. tungt artilleri og alt som trengs for å bygge bunkers og underjordiske befestninger. Alle høyfjellshoteller i området er gjort om til observasjonsposter og hele Garmisch-Partenkirchen-området er fullpakket med festningsverker, noe som en hver reisende kan se. Er det en beskyttelse mot allierte eller tyske soldater? Det er i allfall forberedelser til det siste forsvar. -

Van Dycks berømte altortavle "Tilbedelsen av Lammet", som var en av Gent-katedralens fremste kostbarheter og som har lokket tusener på tusener av turister til Gent, finnes ikke lenger på sin plass. Den pynter nå pent opp i hverdagsstuen hos Göring på Carinhall. Vi har jo også her i landet sett eksempler på makthavernes kunstinteresse. -

USA-flyene er nå flyttet over fra England til Frankrike. De har allerede 20 flyplasser med permanente startbaner på en lengde av 1.600 m eller mere. 25 flyplasser som tyskerne helt eller delvis har ødelagt, holder på å repareres. -

N O R G E S N Y T T.

"Donau" er senket i ytre Oslofjord. Siden tyskerne kom hit har den gått i fast rute på Tyskland. På sin neste tur skulle den tatt med seg tyske kvinner som den 25. skal nedover. -

En båt med poteter er også senket på vei til Tyskland. -

Store rassiaer ventes i de nærmeste dager. Folk oppfordres til å utvise den største forsiktighet og å treffe sine forholdsregler i tide. -

I forbindelse med meldinger om kamper mellom russiske og tyske styrker i Kirkenes-området, skriver svenske aviser at det er sannsynlig det kommer en delegasjon fra den norske regjering til Finnmark så snart forholdene tilslater det; for å overta siviladministrasjonen i følge de avtaler som er inngått med Russland, England og USA. I følge disse avtaler skal som bekjent den norske siviladministrasjon opprettes i de områder som er befridd for tyskere så snart områdene er passifisert. For første gang på 4 1/2 år ventes snart den første norske regjeringsdelegasjon å være i virksomhet på norsk jord. De norske myndigheter kommer til å få store og vanskelige oppgaver; ikke minst på grunn av de ødeleggelsene krigen har forårsaket og som opprettet av en tankkolonne som kjørte oppover hovedveien på Leyte til et stedet hvor den kunne ferges over. Amerikanerne har befridd 11 småsteder til på Leyte. Tre småøyer til er rensset for japanere. Churchill vil redegjøre for forhandlingene i Moskva fredag i denne uke.

NYHETENE TIRSDAG.

Vestfronten. Britiske tropper er rykket inn i Hertogenbosch og holder en linje langs kanalene gjennom byen. Heftige kamper utkjempes i byens gater. Brøtterne har tatt 1.100 fanger på to dager. Kanadiske og britiske tropper som kjemper på Scheldemunningens sydsida har avansert 1 km på veien mellom Breskens og Schon-dijk, og har derved minsket tyskernes motstandsområde. Breskens er fast på de alliertes hender. Tidligere meldinger om tilbaketrekkning fra byen er ikke korrekte. N for Antwerpen har kanadierne overskåret veien over eidet til Beveland. Amerikanerne har konsolidert sine stillinger NV for Lunéville. På liozelle-fronten har de tatt flere tyske sjøfolk til fang som er overført dit. Kringkasteren i Brüssel melder at tyskerne har sendt flybomber mot de befridde områder i Belgia. Mandag ble det meddelt at England, Russland og USA anerkjenner de Gaulles administrasjon som Frankrikes provisoriske regjering.

Flyangrep. Over 1.000 tunge britiske bombefly angrep i natt Essen. Angrepet var godt konsentrert. Flyene måtte passere gjennom voldsomt snetykke, og ble mødt av en usedvanlig kraftig luftvernild. Mot slutten ble forsvarer forsterket med jagerfly. P.g.a. skydekket var det vanskelig å bedømme resultatet, men flyverne melder at de på hjemveien så en sterkt lysning over et område av 4 - 5 km². Berlin ble også angrepet. 8 fly gikk tapt i løpet av natten. Italiastasjonerte fly angrep mandag München, Regensburg og Augsburg. 2 lasteskip og to eskorteskip ble skadet utenfor norskekysten mandag.

Østfronten. Den røde armé har rykket langt inn i Øst-Preussen. Fortropper står tirsdag i utkanten av Gumbinnen, 40 km V for grensen, langs jernbanen til Königsberg. Den 3. hviterussiske armé, under general Tjerniakovskij, rykker fram på en 140 km bred front. De tyske styrker er gått over til motangrep i en rekke avsnitt, og det utkjempes en stor artilleriduell langs Øst-Preussens nordlige grense hvor en annen russisk armé står ferdig til å ta i mot dem. Den russiske offensiv er inngledt fra det såkalte Suvalki-området, som tyskerne innlemmet etter overfallet på Polen. Foruten Gumbinnen er Goldap, Schirwindt, Eydtkuhnen, Rominten og Stallupönen (Ebenrode) foruten ytterligere 400 steder på rikstysk område erobret. Innmarsjen i Øst-Preussen ble mandag aften høytidelig holdt i Moskva med salutt fra 224 kanoner. Det opplyses at hvort eneste sted i Øst-Preussen hvor russerne er rykket inn, har vært fullständig blottet for tyske sivipersoner. De er flyktet i en sånn hast at maten på mange steder stod på bordet. Potetene var i jorden og innhøstingen var ennå ikke ferdig. De tyske grensbyer ligger i ruiner, og russerne måtte kjempe seg gjennom meget sterke tyske befestninger. Tyskerne tap har vært kolossale. I en bataljon var det bare 8 overlevne av 500. Tyskerne tap mandag var 4.000 mann. Russerne har allerede satt i gang administrasjonen i de erobrede områder. - "Isvestia" skriver: Den dag som våre soldater så lenge har ventet på er kommet. Det var denne dagen de ventet på da de kjempet ved Stalingrad og da de marsjerte gjennom våre byer som tyskerne hadde ødelagt. I dag trærer de på ørmebolet; hovedsetet for den tyske militarisme. Lenger N har russerne drevet tyskerne tilbake over nærmest langs en 120 km lang strekning. Tilsit ligger nå i frontlinjen. - Russerne har god framgang i Kirkenes-avsnittet. Veien mellom Rovaniemi og Kirkenes er avskåret. I en dagsordre melder marskalk Stalin at hele området rundt nikkelgruvene ved Petsamo er rensset for tyskere og at floden er kastet over norskegrensen. - I Ungarn har russerne nådd Thissa på et nytt punkt ikke langt fra den tsjekkoslovakiske grense. De tropper som kommer sydover fra Karpaten-passene har rykket fram 25 km på jugoslavisk område og har utvidet sitt bruholde på vestbredden av Savio.

Finnland. Finnene har erobret Kolari ved den svensk-finske grense. Salmijärvi Hellas. Britiske tropper har rykket gjennom passet ved Thermopylene og har befridd Lamia. Troppene rykker videre nordover mot Larissa.

Italia. Amerikanerne har bedret sine stillinger i fjellene på begge sider av veien fra Firenze til Bologna. Cervia ved kysten er passert av de allierte.

Stillehavet. Amerikanerne har fortsatt framgang på Leyte. De er gått over San Juanfa-stredet og har opprettet et bruholde på Samar. Dette bruholde ble opprettet av en tankkolonne som kjørte oppover hovedveien på Leyte til et punkt hvor den kunne ferges over. Amerikanerne har befridd 11 småsteder til på Leyte. Tre småøyer til er rensset for japanere. Churchill vil redegjøre for forhandlingene i Moskva fredag i denne uke.

FRITT

LAND

Nr. 91 - 1. årg.

SITUASJONEN I NORD-NORGE.

Den første norske by, Kirkenes, er befridd etter over 4 års okkupasjon. Men det koster å befri seg fra nazikket, det har vi sett overalt i Europa hvor tyskerne er blitt drevet ut. Deres mentalitet er alltid den samme - det de ikke har bruk for skal ødelegges.

Vi bringer her en artikkel til belysning av forholdene i Nord-Norge hvor tyskerne trekker seg tilbake.

Tyskerne tvinger arbeiderne i Kirkenes med seg. Tyskerne evakuerer Finnmark, og de følger også her som alltid sine egne krasse metoder. Allerede for lenge siden beslagla Wehrmacht hele det sivile norske bilmateriell i Finnmark. Den store Nordlandsveien, som fører fram fra Kirkenes er således komplett ubruklig for nordmennene. Dessutan har tyskerne sikret seg kontrollen over alle fergestedene.

Den 14. oktober satte tyskerne rekord i evakueringsteknikk. Hele den norske arbeidsstokk ved grubene i Kirkenes ble stillet på linje og fikk marsjordre av tyskerne. Etter bare en kort og nødtørftig forberedelse måtte arbeiderne forlate sine familiær og hjem og marsjere landeveis vestover. Disse hundreder av norske arbeidere befinner seg nå et eller annet sted inne på den milevide Finnmarken under tysk befolkning. Hvorfor gjør tyskerne dette? En tysk offiser der nörd uttaler: "Arbeidskraften betyr krigens kapital, og den må vi ha med oss. Det har vi gjort over alt hvor vi har trukket oss tilbake.

Til Narviklinjen. En hjemmelsmann hadde for kort tid siden en samtale med en höyerestående tysk embetsmann i Nord-Norge, som slapp ut av seg følgende uttalelse: "Vi skal trekke oss tilbake til Narviklinjen." Vedkommende tysker ble straks klar over at han her hadde utfalt ting som ikke burde vårt røbet, og avbrøt konferansen med nordmannen.

Det er vanskelig å kunne kikke tyskerne i kortene her nordpå, men i alt hva man kan spore finner man en bekrefteelse på denne uttalelsen om tilbaketrekning til Narviklinjen. Fra Nord-Finnland har tyskerne bare to rettiveier. - Den ene over Kirkenes og vestover den nye veien gjennom Finnmarksvidda, og den annen opp gjennom den finske flaskehalsen over trerikshjørnet fram til Skibotn, sør for Lyngenfjord i Troms fylke. I følge pålitelig iakttagelse er 6-800 tyskere i døgnet transportert vestover på veien over vidda. Det norske bilmateriell i Finnmark, som ble rekryert av tyskerne, har en transportkapasitet av ca. 500 personer i døgnet, og i tillegg hertil har tyskerne således nyttet noe av sitt eget. - Oppgaven over den tyske evakueringstrømmen sørøst mot Skibotn er motstridende. Nøyaktige oppgaver har man ennå ikke, men det er vel sannsynlig at hovedstrømmen kommer til å ta denne vei. Den 16. oktober stoppet tyskerne all skipsfart nordover Tromsø, hvilket tyder på at de avvikler sin evakuering i Finnmark. Bare Jonas Lies tyske skyter får lov til å passere tyskernes sjøsperring i Troms.

Sulten står for døren i Finnmark. Tyskernes skipssperring kom som et hårt slag for Finnmarks sivile norske befolkning. Akkurat i disse dager skulle de store forsyningstransporter med poteter og brødskorn gå nordover til distrikten, men tyskerne viser ingen forståelse og lar sivilbefolkningen gå sin tunge skjebne i måte. De har endog lagt særskilte hindringer i veien for forsyningstjenesten ved å rekrytere ytterligere to hurtigruteskip i Tromsø, som hittil har gått med fornødenhet for sivilbefolkningen.

I følge pålitelige oppgaver har Finnmark bare matvarelagre for knappe tre måneders behov, og forholdet ligger slik at man heller ikke kan vente særlige tilskudd fra fiskerne når polarnatten nærmer seg med raske steg. Dette er vel grunnen til at Quisling har satt i gang evakueringen av Finnmarks befolkning, - under den skrikende reklame om at sivilbefolkningen

Fredag, 27. oktober 1944.

her opp flykter i mengdevise sørover av frykt for den russiske invasjon.

Gresshoppesvermen drar videre. I mellomtiden vil tyskerne omsider ha kommet seg videre sørover til Narviklinjen og til nye norske lagre, som de måtte finne i Nordland. De vil kanskje føre oppholdende kamper ved Janaelva, inntil deres siste rester er kommet seg ut av Finnmark. Så gjør de hoppet over Lyngenfjord, og gjentar det samme inntil restene fra Finnland er nådd Skibotn, hvorpå de til slutt tar stilling ved Narvik. Dermed vil gresshoppesvermen på ca. 150.000 tyskere ha nådd Nordland, etter å ha renset Troms etter seg.

UKEOVERSIKT.

De siste åtte dagene har vært en triumfenes uke for de allierte våpen. På en og samme dag falt tre så viktige strategiske punkter som Aachen, Debrecen og Beograd, de tyske forsvarere ved Scheldemunningen er trengt sammen på et meget snevert område og går sin snarlige tillintetgjørelse i måte, russerne har slått hull på tyskerne sine hovedlinjer langs Øst-Preussens grense og har brakt det tyske forsvar i Øst-Ungarn til sammenbrudd, mens amerikanerne med invasjonen av Filippinene har innledet en av krigens store og avgjørende operasjoner på meget lovende måte.

På alle kanter gir murene i det tyske sitadell etter for det voldsomme kontraktive trykk. Når de vil styrte sammen, kan ennå ingen spå, men meldingene fra London synes å tyde på at man der igjen har begynt å håpe på en avgjørelse av Europa-krigen innen nyttårsskiftet. Meget vil avhenge av om russerne kan oppnå et virkelig gjennombrudd i øst og av om de angelsaksiske styrker i vest kan operere under værforhold som muliggjør forsterke transporter uten at veien forvandles til bunnlös sole - og en innsats av flyvapnet i stil med den siste tids masseangrep på f.eks. Duisburg, Köln og Essen.

I øyeblikket knytter den største interesse seg til russernes operasjoner. Offensiven mot Øst-Preussen som nå synes å omfatte hele grenseområdet mot øst, blir gjennomført med en materiell overlegenhet som synes helt å slå de tyske styrker, inklusive Himmlers "folkegrenaderer"-av marken. Hovedstøtet peker direkte mot Insterburg og Königsberg, men det ser også ut som om tyskerne blir utsatt for farlige flanketrusler, dels ved en offensiv over Tilsit mot Øst-Preussens nordgrense, dels ved en offensiv fra Visla-avsnittet nordover med retning Danzig. I Ungarn er gjennombruddet av de tyske linjer i nord fullstendig, og Budapest trues nå av russiske kolonner både fra nord-øst og syd. På ytterfløyene, Balkan og Finnland, forverres de tyske styrkers stilling for hver dag som går, og det blir mer og mer sannsynlig at den sendekkende tilbaketrekning her kommer til å koste tyskerne mange divisjoner som kunne ha spilt en betydelig rolle under forsvarer av sitadellet Tyskland nå når festningen Europa allikevel er gått tapt.

På vestfronten er det fremdeles Scheldemunningen og Aachenavsnittet som representerer brennpunktene. Aachens fall var en militær seier av første rang for amerikanerne, og det ser ut som om kanadierne har tiltvunget seg avgjørende fordeler i kampen om Scheldemunningen, hvor den tyske motstand etter hvert ebber ut. Når Antwerpens havn står til disposisjon for de allierte og massetransporter av materiell dermedlettes på avgjørende måte, vil kanskje høstoffensiven i vest sette inn for alvor, akkurat som åpningen av Cherbourgs havn for trafikken igjen ca. 1. august ble signalet til de store gjennombruddsoperasjoner i Normandie. Å innde en offensiv av stort format uten garanti for helt ut effektive tilførselslinjer, er hasard. Det er sikkert den viktigste bakgrunn for at det i de siste uker ikke har vært så store bevegelser i vest.

I Stillehavskrigen har amerikanerne gjennombrutt de ytre japanske linjer og rotter med invasjonen av Filippinene et avgjørende slag mot det indre japanske forsvarssystem. Den som er herre over Filippinene og har overlegenhet i luften og på sjøen (som amerikanerne har det) vil kunne beherske de vitale

forbindelseslinjer mellom det japanske underland og de rifle besiddelser i Sørøstasia, Sundøyene og Malakka. Over sjøene på Ny Leyte og del av Stillehavet i til-soldingområdet går ut på at russiske er kommet et som nå er under utvikling i de filippinske farvann, vi derfor kunne bli av godt stikk forbi Kirkenes. Sovjetstyrken støttes av tanks, og landgangsstyrker føres fram over alt. Flere store flyplasser som tyskerne tidligere brukte legenhett når det gjelder luft- og sjøstridskrefter gir dem trumfkontroll på høytil angrep på konvojer til Russland er tatt. Korrespondenter sier at russerne den i et slikt oppgjør, og kan de her tilføye Japanernes flåte et avgjørende tok selve Kirkenes så kvikt at tyskerne ikke fikk ødelagt sjølagre. Hele den nederlag, er slaget om selve Japan halveis vunnet.

TALE AV KONG HAAKON.

Kjære landsmenn!

Min regjering traff for en tid siden med mitt bifall avtale med den sovjet-russiske regjering om et samarbeide for det tilfelle av at krigssituasjonen kommer til å bli avgjørende for maktbalansen til sjøs i det fjerne Østen. Den skulle utvikle seg derhen at sovjet-russiske stridskrefter kom til å oppførste rapporter går ut på at de japanske sjøstridskrefter har lidt sitt hittil tre på norsk territorium. Denne situasjonen foreligger nå. Sovjet-russiske stridskrefter er kommet til Norge for å kjempe mot den felles fiende. Det er meg en særlig glede å kunne meddele at norske styrker vil ta del i operasjonerne sammen med de sovjet-russiske tropper og således etter kjempe på norsk jord. Sovjet-Samveldet ble liksom Norge angrepet av Tyskland, og det er som bestod av tre eller fire slagskip, ti kryssere og tretten jagere. Tidlig tirsdag var samtige japanske slagskip truffet av bomber, og et slagskip og en krysser var blitt senket av torpedotreffere. En noe mindre japansk flåtestyrke ble observert 300 km S for Mindöro, og ble angrepet av amerikanske fly fra hangarskip. Tirsdag var samtige japanske krigsskip, som fortvilet sökte å skjule seg bak et røketeppe, skadet. Den tredje japanske flåtestyrke, som bestod av hangarskip, ble oppdaget SØ for Formosa med kurs mot Filippinene. I følge meldingene skal et stort flentlig hangarskip være senket og to andre alvorlig skadet. Det amerikanske hangarskip "Princeton" gikk tapt. 1.300 mann av besetningen ble reddet. Over 150 japanske fly styrtet brennende i havet under kampene SØ for Formosa. Korrespondenter skriver: Vi vet at minst 1/3-del og kanskje 1/2-delen av den japanske storflåte er sett ut av aksjon for flere måneder. De siste meldingerne går ut på at over 20 japanske krigsskip er senket eller skadet. Det er senket 2 hangarskip, 5 kryssere, og antagelig senket: 2 slagskip, 1 stort hangarskip, og alvorlig skadet: 6 slagskip, 3 tunge kryssere og en rekke destrojere. Kommunikeet sier ellers at rapportene ikke er fullstendige enda. De alliertes tap er: Senket 1 mindre amerikansk hangarskip, skadet atskillige amerikanske kryssere, 1 australsk krysser og 1 amerikansk destrojer. Japanske styrker trekker seg tilbake forfulgt av amerikanske fly. - Amerikanerne har tatt store områder på Samoa-øyene. På Leyte har de hatt ytterligere framgang og holder nå tre flyplasser. General Mac Arthur roser geriljestyrkene på Filippinene. 4 amerikanske ubåter har skaffet dem ammunisjon, og styrkene har skaffet opplysninger om japanernes bevegelser. De har hatt faste varvarslingsstasjoner, til stor hjelp for de militære operasjoner.

Jeg sender en varm hilsen til folket i Norge med takk for deres trofasthet og fedrelandssinn. Jeg gleder meg sammen med det norske folk over at vi nå tilfullstendig kan si at befrielsen av vårt land er begynt. Krigens siste fase kan føre med seg nye vanskeligheter og nye ofre, men seieren nærmer seg dag for dag.

TALE AV STATSMINISTER NYGAARD SVOLD.

Det var i Nord-Norge vi innstillet kampen i 1940. Kampviften var ubrutt, og frivillige strømmet til sørfra. Hele landsdelen var innstillet på krig; vi hadde drevet fienden fra skanse til skanse, og sammen med våre allierte holdt vi på å ødelegge de styrker han hadde i Nord-Norge. Men kampen på andre fronter krevet at også Nord-Norge måtte oppgis. Mere enn 4 år er gått og situasjonen er nå forandret. Sluttkampen er hård for alle, men en hver frihetskærende mann og kvinne vet at intet offer er for stort når det gjelder å vinne friheten tilbake. Utviklingen har ført med seg at folket i Nord-Norge i årene som er gått har hatt krigen inn på seg hele tiden. Landsdelen har vært brukt som basis for krigen mot våre sovjet-russiske allierte. Det har vært en vanskelig tid, men nå er Hitlers tropper på flukt også i dette avsnitt. Hver mann må enten bli slatt eller tatt til fange; hver soldat som kommer sydover vil bidra til å forlenge krigen. Jeg vil understreke appellen om at de allierte sovjet-russiske avdelinger må få all mulig støtte, og jeg vet at dette vil skje. I forståelse med den sovjet-russiske regjering har den norske regjering tatt de nødvendige skritt for å gjennomføre norsk styre så snart kampene tillater dette. De første forsyninger av mat, klær og brensel vil bli brakt fram så snart som mulig. Landsforredere vil bli tatt i forvaring og vil få sin straff.

Når de sovjet-russiske tropper er rykket inn i Øst-Finnmark hilser vi dem velkommen som venner til fullføring av vår felles frihetskamp. I dag som i 1940 står Nord-Norge i første linje. Hele det norske folk som ventet på befrielsens time er med dere. Ved felles kamp og felles ofre vil seieren bli sikret.

NYHETENE TORSdag.

Stillehavet. I ca. fire døgn har det nå pågått et stort sjøslag mellom japanske flåtestyrker og amerikanske flåte- og luftstridskrefter, hvis utgang muligens avgjørende betydning for hele krigen i det fjerne Østen. Sovjetstyrken støttes av tanks, og landgangsstyrker føres fram over alt. Flere store flyplasser som tyskerne tidligere brukte legenhett når det gjelder luft- og sjøstridskrefter gir dem trumfkontroll på høytil angrep på konvojer til Russland er tatt. Korrespondenter sier at russerne tok selve Kirkenes så kvikt at tyskerne ikke fikk ødelagt sjølagre. Hele den tyske Laplands-hær kunne forsynes av det krigsmateriell som ble tatt i et år framover. Foruten Kirkenes har russiske styrker tatt Jakobsnes, Elvenes, Bjørnevaton, Svanvik og flere andre småsteder.

Stillehavet. I ca. fire døgn har det nå pågått et stort sjøslag mellom japanske flåtestyrker og amerikanske flåte- og luftstridskrefter, hvis utgang muligens avgjørende betydning for hele krigen i det fernen Østen. Sovjetstyrken støttes av tanks, og landgangsstyrker føres fram over alt. Flere store flyplasser som tyskerne tidligere brukte legenhett når det gjelder luft- og sjøstridskrefter gir dem trumfkontroll på høytil angrep på konvojer til Russland er tatt. Korrespondenter sier at russerne tok selve Kirkenes så kvikt at tyskerne ikke fikk ødelagt sjølagre. Hele den tyske Laplands-hær kunne forsynes av det krigsmateriell som ble tatt i et år framover. Foruten Kirkenes har russiske styrker tatt Jakobsnes, Elvenes, Bjørnevaton, Svanvik og flere andre småsteder.

Stillehavet. I ca. fire døgn har det nå pågått et stort sjøslag mellom japanske flåtestyrker og amerikanske flåte- og luftstridskrefter, hvis utgang muligens avgjørende betydning for hele krigen i det fernen Østen. Sovjetstyrken støttes av tanks, og landgangsstyrker føres fram over alt. Flere store flyplasser som tyskerne tidligere brukte legenhett når det gjelder luft- og sjøstridskrefter gir dem trumfkontroll på høytil angrep på konvojer til Russland er tatt. Korrespondenter sier at russerne tok selve Kirkenes så kvikt at tyskerne ikke fikk ødelagt sjølagre. Hele den tyske Laplands-hær kunne forsynes av det krigsmateriell som ble tatt i et år framover. Foruten Kirkenes har russiske styrker tatt Jakobsnes, Elvenes, Bjørnevaton, Svanvik og flere andre småsteder.

Stillehavet. I ca. fire døgn har det nå pågått et stort sjøslag mellom japanske flåtestyrker og amerikanske flåte- og luftstridskrefter, hvis utgang muligens avgjørende betydning for hele krigen i det fernen Østen. Sovjetstyrken støttes av tanks, og landgangsstyrker føres fram over alt. Flere store flyplasser som tyskerne tidligere brukte legenhett når det gjelder luft- og sjøstridskrefter gir dem trumfkontroll på høytil angrep på konvojer til Russland er tatt. Korrespondenter sier at russerne tok selve Kirkenes så kvikt at tyskerne ikke fikk ødelagt sjølagre. Hele den tyske Laplands-hær kunne forsynes av det krigsmateriell som ble tatt i et år framover. Foruten Kirkenes har russiske styrker tatt Jakobsnes, Elvenes, Bjørnevaton, Svanvik og flere andre småsteder.

Vestfronten. Fra Nederland meldes at tyskerne forsøker en alminnelig tilbaketrekning til Maas. I Hertogenbosch renser britene de siste tyske lommer. Mellom Tilburg og Breda har de allierte rykket fram opptil 3 km. N for Schelde presser de allierte på langs Beveland-halvøya for å rense opp innseilingen til Antwerpen. De er rykket fram 10 km. Ved Scheldeområdet rykker de allierte vestover mot tyskerne siste kanonstilling. Kanadiske styrker kjemper 7 km fra denne stillingen.

Flyangrep. 1.200 bombefly med 700 jagere angrep Münster, Hamm, Bielefeld torsdag. Onsdag angrep 2.200 bombefly mål i Tyskland. Av disse styrker gikk 11 fly tapt. Onsdag angrep 1.000 britiske bombefly Essen.

Østfronten. I Øst-Preussen har russiske styrker fortsatt framgang, og har kastet tyskerne ut av flere landsbyer. Tyskerne fører fram forsterknings. Særlig hårde er kampene på veien mellom Gumbinnen og Goldap. - Etter å ha renset Transsylvanien, rykker russiske og romanske tropper innover hele den ungarske østgrense. Satu Mare er befridd.

Hellas. Græske tropper i samarbeide med britiske tropper har befridd Larissa, 85 km fra Lamia, som ble befridd onsdag. Øya Skopelos er befridd.

Italia. På Adriaterhavsfronten trekker tyskerne seg tilbake fra Savio-linjen. 5. armé rykker sakte men sikkert mot Bologna.

England. Erkebispen av Canterbury, Dr. Temple, avgikk ved døden torsdag.

F R I T T

L A N D

Nr. 92 - 1. årg.

B E F R I E L S E .

"Befrielsen av vårt land er begynt", sa Kong Haakon i sin tale til det norske folk.

Befrielsen er begynt - våre russiske allierte er på norsk territorium og følger de tre store alliertes mål, å slå tyskerne hvorhen de befinner seg.

4 1/2 års okkupasjon er lang tid, 4 1/2 års forfølgelse, stadig knappere levesett og med inntrykk fra verden formidlet gjennom naziorganene har tatt på. Tanken på hvilke prøvelser vi har i vente før hele landet er fritt og hvilke ødeleggelsjer og ofre vi skal so för de siste deler av "Herrefolket" er ute av Norge, er ikke lett. Vi har sett hva andre europeiske land har måttet betale til trots for at den militære utvikling har vært rask.

Det er også en annen tanke som er tung å bære - vi kan ikke befri oss selv. Vår militære makt rekker ikke langt når det gjelder stormakten Tysklands kraftige grep på vårt land. Vi har kun vår offervilje og våre skjulte vekjor; hovedkraften må være venner og allierte gi oss.

Vi føler ingen ydmykelse over en slik hjelp. Vi har gjort oss fortjent til den. Norske sjøfolk har båret en stor del av tyngden for å sette våre venner og allierte i stand til å knekke nazityrraniet. Norske flyvere og norske soldater har også gjort store tjenester i det felles arbeide. Selv har vi aldri gått på akkord med overfallsmennene.

Norge er vidstrakt og kommunikasjonene har vært dårlige. Dette gjør sitt til at tanken om at en del av landet lengst opp i nord er fritt, blir like reell. At vi fremdeles er omgitt av en okkupasjonsmakt hvis maktmisbruk stiger med motgangen, løper heller ikke tanken noen realitet.

Men tanken på en fri del av Norge, som vil få sin norske siviladministrasjon, fri for forrederelementer så snart situasjonen tillater det, har vækket våre forhåpninger om at vi også snart skal ryste vekk undertrykkerne, og den har styrket vår offervilje.

Vi hilser våre allierte russiske styrker velkommen på fri norsk jord. I flere år har vi slitt og kjempet mot samme mål, - å fjerne tyskernes voldsgrep fra Europa. I dag viser samarbeidet seg, - russiske soldater, støttet av engelsk og amerikansk utstyr som er fraktet dit av norske sjøfolk, driver fienden på flukt, og norsk administrasjon vil ta seg av sivilforvaltningen.

Vi har alle åndel i arbeidet og befrisen, men de største har måttet ta de tyngste takene. - Det er intet ydmykende i å være en liten nasjon, det er intet ydmykende i å ta i mot hjelpe fra andre, - men det ville være ydmykende å nære mistro til de som hjelper til å befri oss.

R I N G N E S B R Y G G E R I L Ä G E T I K K E B A R E Ö L L N E I .

I sommer ble det som kjent foretatt en meget vellykket sabotasjeaksjon mot sporveishallen på Korsvoll, da et innholdstøkt lager og stor reparasjonshall for tyske jagerfly ble ødelagt.

Med denne aksjon mente sabotørene såvidt vites å forhindre reparasjon av fiendtlige jagerfly i Oslo.

Tyskerne kan imidlertid ikke ha forstått dette ordentlig, skjønt vi har vanskelig for å tro at en så utpreget hørbar pointering skulle gå hus forbi. Men kanskje de bare saboterer oss. - De har i allfall, trass i den patriotiske ledelses uttrykkelig understrekte ønske, forsøkt å komme i gang igjen med reparasjon av jagerfly. På Korsvoll forsøkte de således å gjennomført arbeidet med reparasjon av 26 Messerschmidt-motorer. Denne treghet eller uforstand kunne ikke gå upåkretet hen.

I lagerbygningen på Ringnes bryggeri hadde tyskerne denne gang installert sitt lager av edlere deler til flymotorer samt reparasjonsmateriell. Lageret skulle være forfølgelig hemmelig. Lagerplassen var valgt ut fra det naturliden noget vulgær-psykologiske resonnement at "folk vil ikke

tenke at det er annet enn Øll på et bryggeri".

Lørdag 14/10. kl. 7.45 kjørte en bil, - visstnok en luftwaffe-bil, - opp foran gitterporten på Ringnes bryggeri. En mann hoppet ut, presenterte seg for vakten i porten som bestialsk sabotør, holdt opp samme og fikk ham til å sveive opp gitterporten. Bilen kjørte så inn. 4 mann - vi formoder av samme yrke som forannevnte - kom ut av bilen medførende endel pakker. De ruslet så opp i 3. etasje hvor tyskerne hadde gjemt bort sakene sine. Vakten her opp ble holdt opp. De 4 menn tok seg sa tid til å spre innholdet av sine pakker - en mengde delikate små ladninger pluss en del brannfarlig materiell - ut over de forskjellige vitale deler av lageret. Han tendte så lunter og låste døren etter seg.

Sabotørene tok så med seg samtlige brønske vaktfolk og plasserte dem i sikkerhet og forvaring i et bakværelse i vaktstuen. Sjefen for sabotørene sendte imidlertid en av de norske vaktfolkene avsted for å varsle alle arbeidsplatser i nabølaget for dermed å forhindre at noen nordmann kom til skade. Han sveivet så selv opp gitterporten.

I det bilen igjen kjørte avgårde nevnte sjefen for sabotørene til de innslengte vaktfolk at "hvis tyskerne begynte å mase og spørre om hvem som hadde vært der på morgenens så fikk de bare hilse og si at vi gjør ikke dette bare for sportens eller norroens skyld. Vi begynner å bli alvorlig lei av alt det maset som følger med at de ikke forstår norsk. På Korsvoll hadde vi jo sagt fra til vaktmannen at han fikk be tyskerne innstille disse flyreparasjonene. Var det fremdeles noe mere tyskerne ville vite kunne de forresten bare ringe tlf. nr. 08."

Få minutter etterpå brandt det liflig i det tyske lager.

Lageret inneholdt B.E.W.'s (Brinker Eisenwerke) samlede norske lager av deler, instrument-deler og reparasjonsmateriell for flymotorer. Videre inneholdt det det eneste lager i Norge av spesialdeler for reparasjon av Messerschmidt 109. Lageret skulle i den nærmeste fremtid flyttes til Korsvoll hvor 26 Messerschmidt 109 som nevnt venter på reparasjon.

Skaden på lageret var total. 26 Messerschmidt blir på bakken. Et pent resultat. 26 fiendtlige jagerer satt ut av spillet. En verdifull håndrekning til våre kamerater i flyvåpenet i England. Etter en gang kan vi med stolthet servere et megetigende hjemmefrontskommunikat: - 14/10 - 26 fiendtlige jagerfly ødelagt på bakken.

Og hatten av for sabotørene. Ikke bare for bra fag-arbeid, men også for den omtenksomhet og ansvarsbevissthet de utviste ved å advare samtlige nordmenn i nærheten av åstedet og dermed forhindret at gode nordmenn ble skadet eller drept.

B A L K A N .

Antagelsen at de britiske og russiske interesser på Balkan er diametralt motsatte og at enhver forsterkning av den ene maktens posisjoner innebærer en svekkelse av den annens har aldri hatt noen forankring i virkeligheten og er ikke fullstendig avleggs, - skriver Times i en leder. Blandet foreslår en offentliggjørelse av balkanpolitikken idet dette kunne lette oppgavene for de gamle og nye regjeringer på Balkan. Nå som før vil det oppstå meningorskjeller mellom politikerne på Balkan og enkelte klikker kunne prøve å utnytte et russisk eller britisk vennskap til sin personlige fordel. Enhver tvetydighet angående den russiske og britiske politikk vil innebære store farer foran de forestående valg. En slik deklarasjon som sannsynligvis blir resultatet av samtalet i Moskva vil gjøre det klart at intet er å vinne ved å prøve å drive kiler mellom stormaktene.

De britiske interesser går først og fremst ut på Englands forbindelser i Middelhavet og Midt-Østen. Dette forutsetter en vennskapsfull holdning fra Grekenlands og Tyrkiets side, og et fredelig område bak disse land.

Russlands interesser går ut på å trygge sine grenser hvilket det kan gjøre ved å trekke Romania, Bulgaria og kanskje Ungarn inn i et sikkerhets-system. Denne politikk skulle ikke medføre noen uro i Storbritannia, USA eller noen annen stat som blir berørt. Beroligende nok skulle Russlands politikk i de siste hundre årene være en modotovs erklæring i våpenstillskuddsvilkårene til Romania i juni. Russlands balkanpolitikk har i de siste hundre årene gått ut på å påse at Balkan ikke blir dominert av en eventuell fiendtlig stormakt.

P R E M I E R M I N I S T E R C H U R C H I L L E S T A L E .

Churchill ga i Underhuset fredag en rapport om de siste overlegningene i Moskva. Han uttalte bl.a.:

Krigens nåværende fase er tung og hård og man må regne med at stridene på alle fronter kommer til å øke i omfatning og intensitet. Vi tror vi har nådd den siste fase, men dette er et kappløp hvor det er umulig å gjøre de aller største anstrengelsene helt til det siste, kan føre til at sluttens forlengelse til et tidspunkt som ligger nesten uutholdelig langt borte for de som nå behersker kampen etter så lang strid. F

Fienden har to håp. Det ene er at han ved å forlenge krigen kan svekke vår betrouwbarhet. Det andre, og viktigere er at en spittelse skal oppstå mellom de tre stormakter som angriper ham og hvis fortsatte enighet betyr hans dødsdom. Han håper det skal oppstå en revne i forbundet, at russene skulle gå i en retning og engelsmennene og amerikanerne i en annen, at det skulle oppstå meningsforskjell om Balkan, Polen eller Ungarn som skulle ødelegge enigheten i våre ráslagninger og dermed også symmetri og takten i vår framrykning. Dette er fiendens store forhåpninger, og alle våre anstrengelser og uavslatelig gå ut på å berøye denne forhåpningen ett hvert grunnlag og realitet. Man kan ikke regne med at tre stormakter som eksisterer under så ulike forhold som Storbritannia, US og Russland, ikke skulle ha divergerende oppfatninger om hvorledes man bør behandle de tallrike og ulike land som deres seferrike våpen har ført dem inn i. Det merkelige er at alt mellom oss hittil har vært solid, sikkert og sunt, men dette er ikke noe som kommer av seg selv. Det må stadig vises oppmerksomhet og omsorg. Som en vandrende troubadur har jeg gått fra hoff til hoff "always singing the same song", og med samme repertoar.

Hva Russland angår har Storbritannia så mange problemer i Øst-Europa og løse sammen med Russland, og det er hver eneste dag spørsmål om praktiske utveier til å løse dem. Misforståelser må forebygges før de oppstår. Vi må ha en praktisk politikk for å møte de daglige spørsmålene og på ett hvert stadium må vi ha med oss den amerikanske regjeringen. Det er meg en glede å kunne si at resultatet av møtet i Moskva har vært meget tilfredsstillende.

V I K T I G O R D R E .

Denne ordre er sendt ut fra Hjemmefrontens Ledelses

Vi er nettopp blitt kjent med at fienden akter å sette i gang drastiske tiltak for å knække den norske motstandsbevegelse. Vi må være forberedt på arrestasjoner, rassiaer og terror av hittil ukjent omfang. Enkelte steder er angrepene begynt og vi andre steder våre når forestående. Den norske motstandsbevegelse lar seg ikke knække, men situasjonen er alvorlig, og vi må beskytte vårt hus og holde hodet klart. Hjemmefronten gir følgende ordre:

1. Vis omhu og arbeid med forsiktighet. Ta ingen unødig sjanse. Saken krever din innsats, men dumdristighet er fiendens forbundsfelle. Din u-forsiktighet rammer ikke bare deg selv; den kan få de alvorligste følger.
2. Skriv minst mulig. Brenn i dag alle unødvendige papirer. Gå minst mulig med hemmelige papirer på deg. Er du nødt til det, gjem dem godt.
3. Oppbevar alt hemmelig stoff så at fienden ikke kan finne dem ved husundersøkelse eller rassia.
4. Alle navnelister er forbudt; ødelegg dem straks.
5. Snakk ikke til noen utenforstående om ditt arbeid i hjemmefronten, ikke en gang til din beste venn, ikke til din hustru. Gjør dette til en regel fra i dag av.
6. Pass ditt eget arbeid og bland deg ikke opp i andres. Vær ikke nysgjerrig.

Det

rig. Det gjelder å vite minst mulig. Se deg for. F1

7. Se deg for. Fienden kan være på vakt der hvor du venter å finne en forbundsfelle.

8. Det er ikke i dekkning når det er fare for at du kan bli tatt. Blir der til fare er over, Husk at fienden ikke slår til med det samme. Forveksl ikke mot med lettsindighet.

9. Du som står utenfor den aktive hjemmefronts arbeide, tilstil med hva du tilfeldigvis får vite eller kommer over. Det er din plikt.

N Y H E T E N E S Ö N D A G .

Norge. Tyskerne har ført "Tirpitz" fra Kafjord i Lyngen sydover mot Tromsø. Søndag morgen kl. 9 ble "Tirpitz" angrepet av britiske bombefly 6 km V for Tromsø. Flyene fikk inn mindst en full treff med en 6 tons bombe. - Britiske bombefly angrep ubåtskur i Bergen natt til søndag. - Russene har hatt ny framgang i Petsamo - Kirkenes - området. Tyskerne har forgjøves forsøkt å landsette tropper bak de russiske styrker. 7 småsteder er befridd: Bohola, Stonga, Veines, Likkebekken, Munkeelven, Angelfjell og Neiden. Russiske marinfly senket et transportskip og 10 andre fartøyer utenfor kysten. Russiske krigsskip har bombardert Vardø. I Nord-Finnland trekker russiske og finske tropper sammen om Ivalo, som er tyskernes siste viktige basis. Russene har brutt gjennom ved Pasvikelva hurtigere enn ventet, og har sikret seg store lagre. Tyskerne må føre fram forsyninger østover fra Tromsø og har bruk for hver eneste lille båt og hvert kjøretøy. Der er ingen transportmidler til overs for evakuering av sivilbefolkningsen.

Stockholm. Utanriksminister Trygve Lie og justisminister Terje Wold samt medisinaldirektør Evang er kommet til Stockholm etter innbydelse fra den svenske regjering. De kom med fly ført av Bernt Balchen og ble på Bromma flyplass mottatt av representanter for den svenske regjering. Lie og Wold har i dag hatt konferanse med utanriksminister Günther.

Vestfronten. Fredag ble det meldt at britiske tropper var landsatt på Bevandhalvøya i ryggen på de tyske tropper og hadde opprettet et sterkt bruhode. De trenger inn over under voldsomme kamper. Kanadiske tropper har framgang mot Maas og har inntatt Bergen op Zoom, et viktig trafikkensentrum ved Schelde-reviret. Tyske baktropper kjemper en fortvilet kamp for å gi hovedstyrkene anledning til å sette over elva for de blir inntatt. På venstre fløy har kanadiske tropper erobret et sted 8 km V for Bergen op Zoom. 2. armé har erobret Breda. Andre tropper kjemper i utkanten av Rosendal. I Tilburg foregår gatekamper, og veien mellom Tilburg og Breda er avskåret. Åpningen mellom de landsette britiske tropper og kanadierne blir stadig innsnevret. Tyskerne retter motangrep mot den østre fløy av kilen gjennom Nederland. Tyskerne gjenerobret Meijel, men senere angrep er slått tilbake. - Allierte fly angrep jernbane og baser i Rhineland i går. Köln ble angrepet av fly lørdag og natt til søndag ble det rettet to angrep mot byen av mosquitofly. Det var da fremdeles store branner i gang etter dagangrepet. Flyvende bomber kom i dag innover Syd-England og London. Det britiske hjemmevern skal slutte 1. november etter 4 1/2 års tjeneste. 1 million mann blir derved frigjort for fronttjeneste.

Østfronten. Fra Berlin meldes om ny tysk retrett fra Latvia. I Øst-Preussen har begge parter ført fram store styrker og det foregår heftige kamper, særlig i Gumbinnen-området. I sisteklasse er 900 tyske tanks ødelagt eller skadet.

Russene er igjen i bevegelse i Polen. De har inntatt en rekke byer, blant dem Jablonca. - Jugoslaviske styrker har erobret Split på den dalmatiske kyst.

Hellas. I Hellas er britiske styrker kommet i kontakt med tyskerne 65 km fra den jugoslaviske grense. Tyskerne forbereder seg på å evakuere Saloniki.

London. Den nederlandske regjering har overfor de forente nasjoners regjeringer forbeholdt seg rett til å kreve visse tyske områder ved den nederlandske grense som erstatning for den ødeleggelse tyskerne har voldt. Det er gjort skade langt ut over hva de militære hensyn krever.

Norgesnytt. Det advarer mot to farlige angivere som opererer i Nord-Norge. Deres navn er Ole Utengen og Reidar Aagaard, men de skifter ofte navn.

Kaptein Einar Hafslund, Fredrikstad, ble 24. des. skutt ned av tyskerne fordi han syklet i mørke uten lykt. Det opplyses at han hadde lykt på brystet.